

N.G.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang - nr. 8 26 februari 1977

In dit nummer van N.G. is het jaarverslag 1976 van de ARP opgenomen, waarin uiteraard ook aandacht aan de drie partijraadsvergaderingen in dit jaar. Op de foto overhandigt partijvoorzitter De Boer het „Groenboek” aan de ARP-ereleden Donner, Roosjen en Algra (van links naar rechts).

De ARP in het jaar 1976

Deze week bevat Nederlandse Gedachten een uitgebreid jaarverslag van de activiteiten binnen de ARP-partij over het jaar 1976. In een uitvoerige katern leest u in dit nummer in het kort een overzicht van de belangrijkste activiteiten van de voornaamste organen binnen deze partij en van de diverse externe kontakten. Bewaart u deze katern goed. Hij kan u later in het jaar nog goed van pas komen.

Daarbij blijft het evenwel niet. Verder vragen wij in dit nummer uw aandacht voor een artikel van drs. Beumer over de stakingen. Voorts treft u, ondanks de vele ruimte voor het jaarverslag, toch de gebruikelijke wekelijkse rubrieken aan.

Stakingen

Tijdens spreekbeurten merk ik niet al te veel van welwillendheid ten opzichte van de stakingen. Dat geldt zelfs de gematigde houding van het C.N.V. Met name twee vragen komen daarbij naar voren:

a) kan de regering dat nu wel allemaal op zijn beloop laten?
b) was de staking in dit geval nu wel het onvermijdelijke en gerechtvaardigde middel (waarbij men dan naar de moeilijke economische situatie verwijst?).

Waarom doet de regering niets. Ik denk daarbij even terug aan een gesprek dat de zg. 1%- (bezuinigings-)commissie uit de Tweede Kamer had met minister Boersma over de betekenis en gevolgen van de meevallers in de sociale verzekeringen. Ik heb het nergens zo druk mee als met het niet-ingrijpen, aldus de minister waaruit bleek, (hetgeen later bevestiging vond) dat de regering de vinger ononderbroken aan de zwakke en onregelmatig kloppende pols van het overleg hield. Niet vergeten moet worden, dat de regering al tweemaal de verantwoordelijkheid voor het arbeidsvoorwaarde-overleg aan zich had getrokken. Indien enigszins mogelijk dienen de sociale partners de gelegenheid te hebben hun eigen verantwoordelijkheid waar te maken. Dat past ook in onze maatschappijbenadering.

Het verbaast mij overigens wel dat zij die nu zo voor stevig overheidsingrijpen pleiten daar doorgaans juist helemaal niet

zo'n voorstander van zijn. Zeker niet als het om sociaal-economische beslissingen gaat. Het lijkt mij goed niet te vergeten, dat in het verleden een overheidsingrijpen in de lonen haast altijd tot loonexplosies na afloop daarvan hebben geleid. Ik geloof dat onze fracties een juist standpunt innamen toen ze zich terzake van het niet-ingrijpen (wel iets anders dan algehele afzijdigheid) achter Boersma opstelden, het verloop sindsdien heeft mij nog in die mening gesterkt.

Gerechtvaardigd middel

De directe aanleiding tot het conflict was de verklaring van werkgeverszijde dat er voor 1977 niet over een automatische prijscompensatie viel te onderhandelen. Om meer dan één reden is dat een niet erg vruchtbare aanpak gebleken:

1. er lag zo al een (eenzijdig) nee op tafel voordat men aan onderhandelingen toe was;
2. de automatische prijscompensatie was in 1964 (mede op voorstel van de werkgevers) ingevoerd en heeft sedertdien in de onderhandelingen niet ter discussie gestaan. Dat men van de werknemerszijde een dergelijk middel als een verkregen recht is gaan zien lijkt niet onredelijk.
3. Er waren aanwijzingen dat de vakbeweging niet ongenegen was over andere vormen van koopkrachthandhaving te praten: uitspraken van onder meer CNV-voorzitter Lanser, aanwijzingen van dezelfde strekking in het FNV-rapport „vijf jaar voor kwaliteit”.
4. Een tactischer aanpak had deze aanwijzingen als uitgangspunt kunnen nemen.
4. De recente prijsontwikkelingen maakten een benadering ad 3 gemakkelijker.

Natuurlijk mag niet over het hoofd worden gezien, dat de automatische prijscompensatie een duidelijk inflatiestimulerend effect heeft gehad zeker met componenten als belastingen (inmiddels verwijderd) en verslechteringen van de ruilvoet (sterkere stijging van de invoer- dan van de uitvoerprijzen). Het weer doorberekenen van de loonstijgingen (looncompensatie

Door drs. B. Beumer;
ARP-Tweede-Kamerlid

voor de werkgever) heeft dit te meer in de hand gewerkt. Met name het niet meer kunnen doorberekenen in de prijzen van de gestegen arbeidskosten heeft de rendementspositie van het bedrijfsleven in de laatste jaren sterk doen achteruitgaan. De rede waarom men zich tegen deze automatische prijscompensatie heeft verzet is begrijpelijk, de wijze waarop veel minder. In deze situatie was het voor de vakbonden wel erg moeilijk om naast de loonmatiging als uitgangspunt voor de onderhandelingen ook nog het ineens ongedaan maken van de prijscompensatie te aanvaarden. De (meer dan verwachte) eensgezinde opstelling van de vakbondsleden zal de herziening van het werkgeversstandpunt ongetwijfeld hebben bevorderd, dit te meer waar de werkgevers eenheid begon af te brokkelen onder druk van die bedrijfstakken waar de stakingen het meest direct op waren gericht en die in wezen met de automatische prijscompensatie de minste moeite hadden. Overigens niet in het minst ook overleg tussen NCW en CNV schijnt mede baanbrekend te zijn geweest daarmee zijn zin en betekenis bewijzend. Het basisakkoord tussen werkgevers en werknemers toont aan, dat de korte (naar ik hoop en noodzakelijk acht) maar hevige directe confrontatie in positieve zin bewegingen in de wederzijdse stellingen heeft gebracht. Te noteren valt:

- a) partijen zullen gezamenlijk studeren op de modaliteiten van de varianten op het systeem van prijscompensatie in vergelijking met het huidige systeem;
- b) partijen zullen gezamenlijk studeren op de relatie winst-werk;
- c) nader overleg rechtstreeks en samen met de overheid zal plaatsvinden als de sociaal-economische omstandigheden zich in 1977 duidelijk anders ontwikkelen

Vervolg op pag. 2

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

AR-kandidatenlijst

In de volgorde van de AR-kandidatenlijst zijn enkele wijzigingen gekomen.
Mr. P. H. Kooijmans te Wassenaar (nr. 7 op de lijst) heeft om strikt persoonlijke redenen moeten besluiten zich niet beschikbaar te stellen voor een kandidatuur voor het Tweede-Kamerlidmaatschap. Het partijbestuur betreurt dit in hoge mate, maar meent zijn beslissing, gezien de aard van de motieven, te moeten respecteren.

G. van Dongen te Gouda (nr. 25 op de lijst) heeft meegedeeld, dat hij vanwege zijn toegenomen twijfels over het CDA meent geen kandidatuur te kunnen aanvaarden. Het partijbestuur staat geen andere weg open dan deze beslissing te accepteren. Het partijbestuur heeft besloten de volgorde van de kandidatenlijst te handhaven en opschuiving van kandidaten te doen plaatsvinden.

Nieuw boek van drs. Ad Schouten

Einde deze maand verschijnt een nieuwe uitgave van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Ditmaal gaat het om een boek van drs. A. Schouten over „Inkomenspolitiek”. In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad Schouten vanuit een principiële stellingname, tal van aspecten van inkomenspolitiek. De liberale, socialistische en bijbelse visie op de inkomenspolitiek komt uitvoerig aan de orde. Aan het slot van dit nieuwe boek schetst drs. Ad Schouten een christelijke visie toekomstmodel. De prijs f 6,25.

Dokumentatieschets Abortus

Begin deze maand verscheen een 141 pagina's tellende dokumentatie over de abortus-problematiek waarin o.a. de visie van de

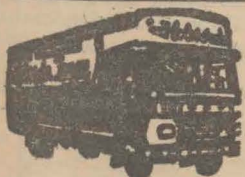
christen-democraten uitvoerig wordt weergegeven. Ook is de tekst van het initiatief-wets-ontwerp van ARP/KVP, evenals dat van VVD/PvdA opgenomen. Voorts redevoeringen van CDA-woordvoerders in het parlement en nog vele zaken meer. Prijs f 6,95.

Verkiezingen

Voor de vierde lesbrief in de serie „Politiek? Kom nou!” bestaat een overtuigende belangstelling. Het zal niet lang duren voor dat deze les uitverkocht is. Bestel gauw! - Prijs: f 1,25 per exemplaar. Bij meerdere afname korting. 2 t/m 4 exemplaren f 1,- per exemplaar; 5 t/m 9 exemplaren f 0,85 per exemplaar; 10 t/m 24 exemplaren f 0,70 per exemplaar en 25 exemplaren of meer f 0,55 per exemplaar.

Bestellingen

Stort verschuldige bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARP-stichting Den Haag, met vermelding van titels en aantal.

Holwerda-Zonen

DOKKUM 03194-2292-2500
LELYSTAD 03200-1400 en 1600

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND

SPECIAAL
VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

DEZE WEEK
IN N.G.

Drs. Beumer over de stakingen pag. 1, 2.
Van A tot U, pag. 3.
ARP-jaarverslag, pag. 4 t/m 14
Van de partij, pag. 15.

De ARP in het jaar 1976

Partijbestuur

Bundeling van christen-democraten vraagt ook in 1976 veel aandacht

Het jaar 1976 is voor het partijbestuur een druk vergaderjaar geweest. Liefst 12 maal kwam het partijbestuur bijeen, en dat is vaker dan in de voorgaande jaren het geval is geweest. Een aantal zaken vroegen de bijzondere zorg van het partijbestuur.

Dat waren in het bijzonder:

- de verdere ontwikkeling van het CDA,
- de partijvorming van christen-democraten op Europees niveau,
- de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer,
- de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer.

Het jaar 1976 begint voor het p.b. met een extra bezinningsbijeenkomst in Noordwijkerhout op 30 januari, waarbij ook enkele bewindslieden en de meeste leden van de Tweede Kamerfractie aanwezig zijn. Aan de hand van enkele stellingen van partijvoorzitter De Boer en fractievoorzitters van de Tweede en Eerste Kamer, resp. de heer mr. W. Aantjes en prof. Albada, bezint het bestuur zich onder andere op de toekomstige lijn van de ARP in het CDA en op het beleid van het kabinet Den Uyl, mede in het licht van de veronderstelde „brugfunctie” ervan. Voorts wordt gediscussieerd over de naamgeving, structuur en identiteit van de op te richten Europese christen-democratische partij. Het p.b. is van oordeel dat uit de naamgeving van deze partij zou moeten blijken dat het hier om een christen-democratische partij gaat, die alleen open zal mogen staan voor christen-democratische groeperingen.

CDA-program

In de maand maart wordt er liefst drie

keer vergaderd. Op 18 maart spreekt het p.b. uit dat het ontwerp-CDA-program, opgesteld door een commissie onder leiding van prof. B. Goudzwaard, actuele vraagstukken op een aansprekende manier behandelt en dat dit ontwerp-program een nadere profilering geeft van christen-democratische politiek. Ook het program van uitgangspunten draagt in hoge mate bij tot een herkenbaar christen-democratisch profiel, door een fundamentele benadering van een aantal belangrijke politieke punten. De „groei” van het CDA gaat overigens niet zonder zorgen gepaard. Op 24 maart bespreekt het bestuur o.a. een brief van prof. Goudzwaard, gericht aan het CDA-bestuur. Hierin uit deze zijn zorgen over een aantal ontwikkelingen binnen het CDA, waardoor naar zijn mening een gemeenschappelijke CDA-lijst in gevaar dreigt te komen. Het p.b. deelt de in deze brief geuite zorgen.

In verband met het besluit van de partijraad van 25 september 1976 houdt het bestuur zich ook bezig met diverse kanten van de voorbereiding van de verkiezingscampagne. In zijn juni-vergadering bespreekt het partijbestuur een voorstel inzake opzet en organisatie van de CDA-verkiezingscampagne. Al eerder is – op 12 maart – instemming betuigd met het lijstvoorstel van het algemeen bestuur van het CDA ten aanzien van de zetelverdeling voor de Tweede Kamer. Overigens met de aantekening dat dit voorstel voor de ARP „minimaal” is. Te snel wordt gedeeld in het verlies, te laat in de winst. Op 5 november betuigt het partijbestuur instemming met de keuze van mr. A. A. M. van Agt als CDA-lijsttrekker. Ook wordt akkoord gegaan met de indeling van de CDA-lijsten en lijsten-groepen. Ook worden er besluiten genomen, die een begin van samenwerking betekenen tussen de politieke weekbladen van ARP, CHU en KVP. Onder de eindverantwoordelijkheid van de

Een kijkje achter de bestuurstafel met op de foto van rechts naar links partijvoorzitter De Boer, Tweede-Kamerfractieleider Aantjes, Eerste-Kamerfractieleider Albada, bestuurslid Prins en adv. bestuurslid Oostlander (directeur dr. Kuypersstichting).

„moeder-redacties” van Nederlandse Gedachten, De Nederlander en Politiek Nieuws verschijnt er 10 keer een gemeenschappelijk katern „CDA-actueel”. Voor 1977 wordt besloten 7 keer met een gemeenschappelijke uitgave van genoemde drie bladen te komen, dit met het oog op de verkiezingen van 25 mei van dat jaar. Ter voorbereiding van deze gemeenschappelijke nummers wordt een nieuw redactie-team gevormd.

ARP-visie op CDA

Tegen de achtergrond van de ontwikkelingen rondom het CDA bespreekt het partijbestuur in zijn vergadering van 3 september 1976 de notitie: „Hoe ziet de ARP de ontwikkeling van het CDA?”. Als beleidslijn wordt voor de komende jaren vastgesteld, dat het CDA een federatie is, en dat het van belang is dat al de partij-organen, ook die in de regio, volledig in tact blijven zolang het besluit tot een fusie van de drie partijen nog niet genomen is. Dit besluit

zal mede ahangen van een voor de ARP bevredigende afronding van het gesprek over het functioneren van de grondslag van het CDA.

In nagenoeg elke vergadering van het p.b. komen ook eigen organisatorische zaken aan de orde. Op een vergadering van 5 november, bespreekt het bestuur een notitie over de mogelijkheid van financiële steun aan zwakke kiesverenigingen. Het bestuur stemt, voor een proef-periode, in, met een regeling waardoor, onder bepaalde voorwaarden, financieel-zwakke kiesverenigingen, tot een bedrag van f 100,- subsidie kunnen krijgen voor het verrichten van bepaalde activiteiten. Voorts worden enkele besluiten genomen over de notulering van de vergaderingen van partij- en dagelijks bestuur en partijraad. Voor het p.b. kan voortaan worden volstaan met het maken van besluitenlijsten. Voor het d.b. met beknopte notulen en voor de partijraad met eveneens besluitenlijsten. In zijn vergadering van 5 november besluit het p.b. een borstbeeld van prof. Gerbrandy, AR-premier in de jaren 1940-1945 aan te bieden aan de Tweede

Kamer. Mevr. van Everdingen zal zich met de vervaardiging van dit beeld belasten. Een financiële aktie om dit bedrag bijeen te brengen wordt gestart. Op 15 oktober stemt het p.b. in met de begroting voor 1977. In zijn vergadering van 17 juni worden de financiële jaarrekeningen van de partij en van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP over 1975 vastgesteld. In dezelfde vergadering benoemt het bestuur een nieuwe adjunct-secretaris t.w. C. Bremmer, wegens vertrek van zijn voorganger M. N. G. Kool.

Kandidaatstelling

Een zaak die voorts veel aandacht van het bestuur vraagt is die van de kandidaatstelling voor de ARP-Tweede-Kamerfractie. Op 18 september vergaderd het partijbestuur, versterkt met 2 extra afgevaardigden uit de Kamercentrales, hierover opnieuw, en komt tot de vaststelling van een genummerde advieslijst met 38 namen. Niet alle personen, die 10 of meer keren voor de groenlijst zijn genoemd, geven een „bewilling” voor een kandidatuur voor de Tweede Kamer. Het proces-verbaal van de uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen komt op 5 november aan de orde. Het bestuur acht geen bijzondere omstandigheden aanwezig om, t.b.v. de partijraad van 13 november met een ander voorstel te komen. De stemkommissie wijst in zijn begeleidende brief bij het proces-verbaal op het onzorgvuldig toepassen door diverse kiesverenigingen van de „spelregels” van het invullen van de stembiljetten.

Ook de kandidaatstelling van de Eerste Kamer vraagt op enkele vergaderingen de aandacht van het bestuur. Een extra onzekerheid hierbij is, dat nog niet bekend is of de Eerste Kamer in verband met een eventuele grondwetwijziging in zijn geheel ontbonden wordt. Op de laatste vergadering in het verslagjaar, op 17 december, bespreekt het bestuur nog een notitie van oud-partijvoorzitter De Koning, waarin de samenbundeling van christen-democratische krachten op Europees niveau bekeken wordt tegen de achtergrond van directe verkiezingen voor het Europese parlement.

Wijzigingen

Afscheid van het partijbestuur wordt genomen door de heren mr. H. Sysbesma, D. van der Til, ir. A. H. J. van Tol, ds. A. J. Kret en H. A. Brokking. In hun plaats treden toe de heren J. Vries, J. W. Noorda, C. van Stam, ir. T. T. Wind en P. Berghoef.

Ledental ARP Inzet voor stabilisatie

„Ofschoon aan de daling in het ledental van de ARP in het verslagjaar geen einde is gekomen, ...”. Zo begon het stukje over het ledental in het jaarverslag over 1975.

Het zelfde zou men nu ook moeten schrijven, daar de ARP een netto-ledenverlies van 1834 leden heeft moeten incasseren.

Hiervoor zijn weer de nodige redenen aan te wijzen. Politieke en financiële redenen, daarnaast is de afvoer van leden wegens overlijden een belangrijke faktor in het verlies. De bedankjes die onder het hoofdstuk politieke reden vallen zijn veelal terug te brengen op het feit dat in het verslagjaar wordt besloten tot het uitkomen met één CDA-lijst. Maar ondanks bovengenoemde negatieve oorzaken van het ledenverlies kunnen wij, toch stellen dat de gang naar de stabilisatie zich ook in 1976 heeft doorgezet.

Wanneer u dit jaarverslag leest schrijven we alweer 1977 en heeft een ieder van u weer een accept-girokaart – nieuwe stijl – ontvangen. – Nieuwe stijl – omdat in het verslagjaar de CDA-partners hebben besloten hun ledenadministraties en daarbij de contributie-inning via een gezamenlijk programma te laten verlopen en de verwerking daarvan bij één

computer-bureau te laten geschieden. Wanneer iedere kiesvereniging en met hen de leden zich volledig inzetten kunnen we in 1977 hopelijk de wens – uitgesproken in 1976 – vervullen om het ledental te stabiliseren.

Hieronder ziet u het overzicht van de ledentalen per kamercentrale op resp. 1 januari 1976 en 1 januari 1977.

Kamercentrale	01-01-1976	01-01-1977
Groningen	5.307	5.234
Leeuwarden	8.513	4.162
Assen	4.259	4.162
Zwolle	5.562	5.408
Arnhem	4.694	4.563
Nijmegen	2.183	2.134
Utrecht	3.948	3.796
Amsterdam	1.029	989
Den Helder	2.088	2.042
Haarlem	3.121	2.977
Leiden	4.729	4.609
Den Haag	1.286	1.222
Rotterdam	1.834	1.697
Dordrecht	6.580	6.290
Middelburg	2.444	2.315
Tilburg	574	571
Den Bosch	935	908
Maastricht	155	152
Individuele leden	226	230
Leden buitenland	28	25
	59.495	57.661

Druk jaar voor het dagelijks bestuur

Krachtens artikel 23 van de statuten vergadert het dagelijks bestuur als regel één keer per maand. In 1976 is dat in de praktijk evenwel bijna twee keer per maand.

Het dagelijks bestuur van de ARP komt precies 20 keer bijeen. Het bestuur houdt zich bezig met dezelfde kwesties, die in het verslag van werkzaamheden van het partijbestuur, worden aangestipt. Elke vergadering van het partijbestuur vereist een gedegen voorbereiding door het dagelijks bestuur. Dus ook bij het dagelijks bestuur accenten op het CDA, de politieke meningsvorming en de kandidaatstelling van Eerste en Tweede Kamer.

Gesprekken

Daarnaast onderhoudt het dagelijks bestuur enkele malen contact met geestverwante bewindslieden. Een enkele maal zijn ook de leden van de ARP Tweede Kamerfractie bij dit gesprek aanwezig. Voorts heeft het dagelijks bestuur een gesprek met de redactie van het weekblad Nederlandse Gedachten. In de samenstelling van het dagelijks bestuur, dat in totaal 15 stemhebbende en adviserende leden telt, komt in het

Partijvoorzitter H. A. de Boer.

verslagjaar slechts een enkele wijziging. Het dagelijks bestuurslid H. A. Brokking neemt afscheid van het d.b., in zijn plaats

wordt gekozen de heer E. Wiersma uit Ommen. Het presidium vergadert eveneens regelmatig.

Nauwe samenwerking met CHU en KVP

Samenstelling

De fraktie is gedurende het gehele jaar 1976 gerekend naar moment van binnentreden aldus samengesteld: mr. W. Aantjes, B. Roolvink, mevrouw J. van Leeuwen, dr. A. Veerman, M.W. Schakel, drs. J. de Koning, mr. G.C. van Dam, H.A. De Boer, mr. J.N. Scholten, mevrouw J.G. Kraaijeveld-Wouters, dr. W. De Kwaadsteniet, J. van Houwelingen, drs. B. Beumer en drs M. Beinema.

Fraktiebestuur

Het fraktiebestuur bestaat op 1 januari 1976 uit: mr. W. Aantjes, voorzitter, mevrouw J. van Leeuwen, vice-voorzitter en mr. G. C. van Dam, secretaris-penningmeester. De fraktie heeft het fraktiebestuur op Prinsjesdag in dezelfde samenstelling herkozen.

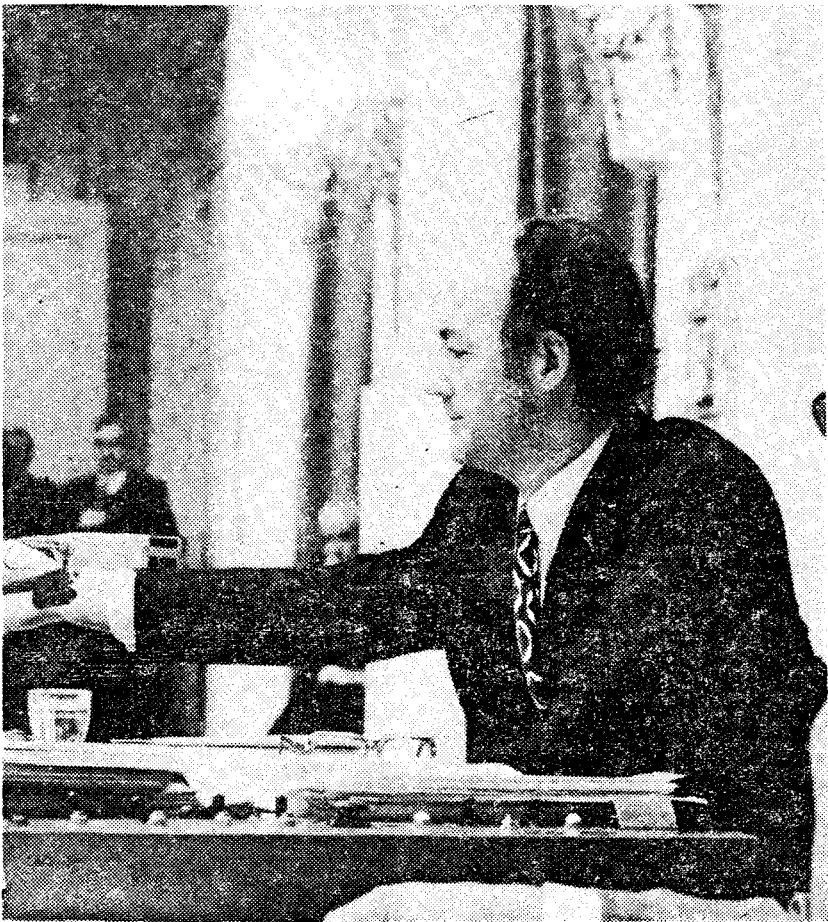
Samenwerking met CHU- en KVP- frakties

In de loop van 1976 voltrekt zich een ingrijpende verandering in de wijze van voorbereiding van de in de Tweede Kamer aan de orde zijnde zaken. De frakties van KVP, ARP en CHU besluiten immers met ingang van 18 mei gemeenschappelijk besluitvormend fraktieberaad te houden over de onderwerpen die op de Kameragenda waren geplaatst. Dit gemeenschappelijk fraktieberaad heeft er voorts toe geleid dat alle fraktiecommissies met die van de

KVP- en CHU- frakties zijn geïntegreerd. Het is thans gebruikelijk dat bij een wetsontwerp of een nota een woordvoerder namens de drie frakties optreedt, of dat de woordvoerders van de drie christen-democratische frakties de te behandelen stof onder elkaar verdelen. Dit bevordert een intensieve behandeling van het aan de orde zijnde onderwerp. De drie fraktiebesturen komen gewoonlijk om de veertien dagen bijeen onder meer om de resultaten van de samenwerking in de fraktiecommissies, in de gemeenschappelijke fraktievergaderingen en in de plenaire vergaderingen der Tweede Kamer te evalueren. Elke dinsdagmorgen, enige tijd voor de aanvang van het gemeenschappelijk fraktieberaad, vergaderen de drie fraktievoorzitters ter coördinatie van het beleid. Ook de secretarissen van de drie frakties overleggen zeer intensief met elkaar over organisatorische zaken. Het gemeenschappelijk fraktieberaad vindt gewoonlijk plaats op dinsdagmorgen teneinde de in de betreffende week in de Kamer aan de orde komende onderwerpen te bespreken. De vaak overladen agenda maakt ook extra-fraktievergaderingen noodzakelijk; het voortgezet gemeenschappelijk fraktieberaad vindt doorgaans op woensdagavond plaats. De drie fraktievoorzitters bekleden ieder, volgens een overeengekomen rouleringssysteem, gedurende veertien dagen het fungerend-voorzitterschap van het gemeenschappelijk fraktieberaad. Ook voor het fungerend-voorzitterschap van de drie fraktiebesturen is een rouleringssysteem afgesproken.

Contact met regio's

Als fraktie stellen wij een goed contact met de verschillende regio's op prijs. De fraktie heeft daarom haar leden verdeeld voor het contact met de kamercentrales, welke u elders in deze krant aantreft. Regelmatig komen vertegenwoordigers van regio's en belangengroepen naar de Kamer om hun problemen met de fraktie of een delegatie uit haar midden te bespreken. Doorgaans vinden deze contacten thans plaats samen met leden uit de drie christendemocratische frakties. Omgekeerd gaan zij het land in om van de problematiek ter plaatse kennis te nemen. Bepaalde kamercommissies, bestaande uit leden van de diverse kamerfrakties, leggen werkbezoeken af om zich persoonlijk van de plaatselijke problematiek op de hoogte te stellen. Ook onze fraktie pleegt zelfstandig gebieden met specifieke problemen te bezoeken, teneinde met regionale en plaatselijke

Mr. W. Aantjes als Tweede-Kamervoorzitter

besturen en geestverwanten al of niet in organisatieverband de situatie onder de loep te nemen. Op 11 juni 1976 beëindigt de fraktie haar serie werkbezoeken in het kader van de actie „Wij komen terug” met een werkbezoek aan de provincie Zeeland. Fraktiewerkbezoeken worden thans gebracht door delegaties uit de drie christen-democratische frakties. De fraktie is veel dank verschuldigd aan de diverse regionale campagneteams, leden van plaatselijke kiesverenigingen, staten- en kamercentrales, die zich zeer hebben ingespannen bij de voorbereiding

van de werkbezoeken; dat die werkbezoeken steeds zo geslaagd zijn is in hoge mate aan hun inzet te danken geweest.

Medewerkers

De heer Drs. A.M. Oostlander woont in 1976 als adviseur van de fraktie de AR-fraktievergaderingen bij, tot 18 mei 1976, toen de gemeenschappelijke fraktievergaderingen begonnen. De heren J.P. van Rijswijk, P. van Tellingen en J.W. Oosting zijn ook in 1976 als fulltime medewerkers werkzaam. Drs. J. Nienhuis

Radio- en t.v.-zendtijd

Ook dit jaar heeft de ARP de beschikking over de haar door de regering toegewezen zendtijd voor zowel radio als televisie. Tot en met juni 1976 is de ARP op vrijdagavond van 18.20 tot 18.30 uur te beluisteren en eenmaal in de drie maanden op woensdagavond van 19.50 uur tot 20.00 uur. Vanaf september zijn de radio-uitzendingen op zaterdag te beluisteren.

In de genoemde uitzendingen wordt veelal aan actuele politieke problemen aandacht besteed, zoals het CDA, het kabinetsbeleid, de defensie, de hoogte van de overheidsuitgaven, de groeiende werkloosheid etc. Daartoe treden bekende AR-politici zeer regelmatig op. De radio-uitzendingen worden – tot en met november 1976 – verzorgd door P. van Tellingen de fractievoorzitter in overleg met het partijsecretariaat die verzorgt hij met steun van een deskundige t.v.-regisseur de t.v.-uitzendingen.

De eindverantwoordelijkheid voor de radio- en t.v.-zendtijd ligt bij het partijsecretariaat. T.a.v. de radio- en t.v.-uitzendingen verstrekt het p.r.-bureau adviezen.

Vanaf december 1976 is de t.v.-zendtijd van de ARP ingebracht in een CDA-opzet. Zonder de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen aan te tasten worden de radio- en t.v.-uitzendingen van ARP, CHU en KVP via eenheid in presentatie en eindredactie sterk gecoördineerd.

verlaat op 1 februari 1976 onze dienst en aanvaardt een functie op het Ministerie van Economische Zaken; wij zien met waardering op zijn diensten terug. Met ingang van 1 oktober 1976 treedt de heer P. J. van Wijk als part-time medewerker in dienst van de fraktie. De dames W. van Dinter-Vroegindewij en G. H. Khan-Gleichman zijn werkzaam als full-time secretaresse; mejuffrouw J. G. Vegter is als zodanig part-time werkzaam.

Zetelverdeling parlement

	Eerste Kamer (1974)	Tweede Kamer (1972)
PvdA	21	43
KVP	16	27
VVD	12	22
ARP	6	14
CHU	7	6
CPN	4	7
PPR	4	7
DS'70	—	6
D'66	3	5
SGP	1	3
GPV	—	2
BP	1	3
PSP	—	2
RKPN	—	1
Onafhankelijk	—	2
	75	150

Verdeling kamercentrales over fraktieleden

Groningen	Beumer
Leeuwarden	Roolvink/Beumer
Assen	De Kwaadsteniet
Zwolle	De Boer
Arnhem	Van Houwelingen
Nijmegen	Van Houwelingen
Utrecht	Van Dam
Amsterdam	Aantjes
Haarlem	Kraaijeveld-Wouters
Den Helder	Kraaijeveld-Wouters
Leiden	Veerman
Den Haag	Van Dam
Rotterdam	Schakel
Dordrecht	Van Leeuwen
Middelburg	Beinema
Tilburg	Scholten
Den Bosch	Scholten
Maastricht	De Koning

Indeling vaste kamercommissies

Vaste commissie	Lid	Plv. lid
ANTILLEN:	Veerman	Van Leeuwen
	De Kwaadsteniet	
BUITENLANDSE ZAKEN :	Aantjes	Van Leeuwen
	Scholten	Van Dam
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING:	Van Dam	De Koning
	Beumer	
JUSTITIE:	Van Dam	Veerman
		Kraaijeveld-Wouters
NATURALISATIES:	Van Houwelingen	De Kwaadsteniet
BINNENLANDSE ZAKEN:	Schakel	Veerman
	De Kwaadsteniet	
CIVIELE VERDEDIGING:	De Kwaadsteniet	Schakel
		Scholten
AMBTENARENZAKEN EN PENSIOENEN:	Roolvink	De Kwaadsteniet
	Scholten	
ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN:	Kraaijeveld-Wouters	Veerman
	Beinema	Beumer
WETENSCHAPSBELEID:	Veerman	Kraaijeveld-Wouters
	Beinema	
FINANCIËN:	Roolvink	Van Leeuwen
	Beumer	
RIJKSUITGAVEN:	Roolvink	Schakel
	Beumer	
DEFENSIE:	Van Leeuwen	De Boer
	De Kwaadsteniet	
VOLKSHUISVESTING EN R.O.:	Aantjes	Schakel
	Scholten	
VERKEER EN WATERSTAAT:	Schakel	Aantjes
	Beinema	
EKONOMISCHE ZAKEN:	Van Houwelingen	De Boer
	Beumer	
HANDELSPOLITIEK:	Van Dam	Van Houwelingen
		Beumer
MIDDEN EN KLEINBEDRIJF:	Schakel	Roolvink
	De Boer	
KERNENERGIE:	De Koning	Beinema
	Van Houwelingen	
LANDBOUW EN VISSERIJ:	De Koning	Schakel
	Kraaijeveld-Wouters	De Boer
VISSERIJ:	De Boer	De Koning
SOCIALE ZAKEN:	Van Leeuwen	
	Van Dam	Roolvink
CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK:	Scholten	
	De Boer	Beinema
	Beinema	Kraaijeveld-Wouters
VERZOEKSCRIFTEN:	Roolvink	
PRESIDIUM:	Roolvink	
WERKWIJZE:	Van Dam	
	Scholten	
RAAD VAN EUROPA W.E.U.: NOORD-ATLANTISCHE ASSEMBLEE:	Van Leeuwen	
EUROPEES PARLEMENT:	De Koning	
BENELUXRAAD:	Scholten	
	De Koning	

Organisatie-Commissie

Functioneren partijraad vraagt bijzondere aandacht

De Organisatie-Commissie, die krachtens art. 25 van de statuten o.a. belast is met de behandeling van alle organisatorische aangelegenheden de ARP betreffende, komt in 1976 vijf keer bijeen.

Naast tal van kleinere agenda-punten springen in het verslagjaar in het oog: de voorlichting aan de partij, de evaluatie van de centrale contributie-inning, het functioneren van de partijraad en de technische voorbereidingen inzake de verkiezingscampagne. Wat betreft het functioneren van de partijraad worden een aantal notities besproken die betrekking hebben op het politiek functioneren ervan en op de afvaardiging vanuit de Staten- en Kamercentrales. Suggesties worden doorgesproken om de partijraad in politiek opzicht beter te laten functioneren. De bespreking van het politiek beleid van de Kamerfracties komt

op de voorjaarspartijraad naar veler mening niet steeds voldoende tot zijn recht. Het beraad hierover kan evenwel nog niet worden afgerond. Het feit dat bv. kleinere Kamercentrales sterker vertegenwoordigd zijn dan de grotere, is aanleiding voor het bestuur om de afvaardiging naar de partijraad vanuit de regio nader te bezien.

Secretarissen en penningmeesters

Ook zijn er in 1976 gesprekken met de penningmeesters en secretarissen van de Kamercentrales, en wel op 14 en 28 oktober 1976. In het gesprek met de penningmeesters van de K.C.'s, dat onder leiding van AR-penningmeester Plaats plaats heeft, worden o.a. de financiële stukken van de landelijke partij doorgenomen, waarmee instemming wordt betuigd. Tevredenheid is er over de resultaten van de contributie-inning 1976. Wel vragen diverse penningmeesters zich af of er voldoende financiële ruimte

overblijft voor de regionale afdelingen. Suggesties worden doorgesproken om de armslag van de regionale afdelingen te verruimen. In dit kader past ook een nieuwe regeling voor financieel zwakke K.V.'s, die tot een bedrag van f100,- subsidie bij de landelijke partij kunnen aanvragen. In het gesprek met de secretarissen wordt o.a. stilgestaan bij het belang van regionale kaderkursussen, de inbreng van de K.V.'s in de verkiezingscampagne en de ontwikkeling van het CDA in de regio. Dit laatste punt wordt op 2 december nog eens uitvoerig doorgenomen op een bijeenkomst van de voorzitters van de Kamercentrales en Prov. Organisaties o.l.v. partijvoorzitter De Boer. Het op elkaar afstemmen van de benadering t.a.v. de vorming van CDA-verbanden is zeer gewenst, evenals het onder ogen zien van de gevolgen daarvan voor de regionale ARP-organen. In het bestuur treedt in het verslagjaar een kleine wijziging op. Mevrouw R. Brinkman treedt af, in haar plaats wordt verkozen de heer J. J. Stavast uit Hoogeveen.

Samenstelling

Het bestuur is in de verslagperiode als volgt samengesteld: N. Schouten - voorzitter, drs. D. Boenstra, I. van Dellen, F. Jonkman, mevr. C. C. Kakes-Veen, mevr. J. R. H. May-Weggen, J. A. A. Uittenbogaard, mevr. A. Verduyn-Meijnhardt, D. Corporaal, secretaris, drs. C. Bremmer, adj.-secretaris, J. A. M. Toxopeus, secretaris Arjos, J. Stavast.

Nauwe samenwerking via CDA- interfractieberaad

Twee belangrijke gebeurtenissen kenmerken het jaar 1976 voor de A.R. Eerste-Kamerfractie: de samenwerking met de K.V.P.- en C.H.U.-fracties in het verband van een „CDA-interfractieberaad” en het vertrek van ons gewaardeerd medelid Boukema naar de Raad van State.

Als gevolg van de eerstgenoemde ontwikkeling vergadert de A.R.-fractie nog weinig afzonderlijk. Het vooroverleg over in de Kamer in te nemen standpunten vindt nagenoeg geheel plaats via CDA-interfractiecommissies en het CDA-interfractieberaad, waaraan alle leden van de drie fracties deelnemen.

Gezamenlijk overleg

Hoewel hierdoor de duur van de besprekingen is verlengd, kan het gezamenlijk overleg politiek gesproken als zeer geslaagd en voor de coördinatie van de inbreng bij de wetsontwerpen en

de debatten als uiterst zinvol worden beschouwd. Gedurende de eerste helft van het jaar trad Van Hulst (CHU) als voorzitter en Terwindt (KVP) als secretaris van de CDA-interfractie op; thans berust het voorzitterschap bij de K.V.P. (Teijssen) en het secretariaat bij de A.R. (Christiaanse). Het belangrijkste wetsontwerp, dat de Eerste Kamer in 1976 kreeg te behandelen, was het P.v.d.A.-V.V.D.-initiatiefontwerp inzake abortus; met grote ernst en in volstrekte harmonie wezen de CDA-fracties, die met één woordvoerder optraden, dit ontwerp, dat in de Eerste Kamer sneuvelde, van de hand.

Vertrek Boukema

De plaats in de fractie, die openviel door het vertrek van Boukema, werd ingenomen door Tjeerdsma, reeds eerder lid van de Eerste Kamer. Door zijn komst werd de fractie weer verrijkt met een inwoner van de provincie Friesland. De huidige werkverdeling binnen de A.R.-Eerste Kamerfractie blijkt uit het overzicht elders op deze pagina.

Eerste-kamerfractieleider, prof. W. Albada

Vaste commissies Eerste Kamer

Commissie	Lid	Plv. lid
1. Algemene Zaken en Huis der Koningin	Albada	Elfferich
2. Antillen	Elfferich	Albada
3. Buitenlandse Zaken	Berghuis	Albada
4. Ontwikkelingssamenwerking	Albada	Elfferich
5. Europese Samenwerkingsorganisaties	Tjeerdsma	Christiaanse
6. Justitie	Diepenhorst	Christiaanse
7. Binnenlandse Zaken	Tjeerdsma	Elfferich
8. Onderwijs en Wetenschappen	Wetenschappen	Diepenhorst
9. Wetenschapsbeleid	Diepenhorst	Christiaanse
10. Financiën	Christiaanse	Albada
11. Defensie	Elfferich	Berghuis
12. Volkshuisvesting en R.O.	Tjeerdsma	Elfferich
13. Verkeer en Waterstaat	Berghuis	Elfferich
14. Economische Zaken	Albada	Christiaanse
15. Landbouw en Visserij	Elfferich	Tjeerdsma
16. Sociale Zaken	Albada	Tjeerdsma
17. Volksgezondheid en Milieuhygiëne	Christiaanse	Diepenhorst
18. C.R.M.	Christiaanse	Tjeerdsma
19. Maatschappelijk Werk	Diepenhorst	Christiaanse
20. Burgerlijk Wetboek	Christiaanse	Diepenhorst
21. Benelux	Tjeerdsma	Christiaanse
22. Huishoudelijke Commissie	Elfferich	
23. Verzoekschriften	Christiaanse	
Voorzitter fractie: Albada		
Plv. voorzitter fractie: Elfferich		
Secretaris fractie: Christiaanse		

Verkiezingen

Veel partij-activiteiten staan in 1976 in het teken van de verkiezingsvoorbereiding. De datum van de verkiezingen voor de Tweede Kamer is vastgesteld op 25 mei 1977. Zowel op inhoudelijk als op organisatorisch terrein worden veel voorbereidingen verricht t.b.v. deze verkiezingen.

Program

Het politieke program wordt dit keer in CDA-verband opgesteld. Voorjaar 1976 komt de CDA-programcommissie, waarvan het voorzitterschap wordt bekleed door prof. B. Goudzwaard, en waarin verder zitting hebben mr. Aantjes, prof. W. Albada en dr. C. Boertien, met haar eerste proeve. Alle ARP-leden krijgen het ontwerp CDA-program via N.G./ARPost van 17 april thuis gezonden. Krachtens artikel 2, van het Reglement voor de vaststelling van het Program van Actie, kunnen de kiesverenigingen tot maandag 17 mei bij hun Kamercentrales terecht met amendementen. Na beraad in het partijbestuur komen de amendementen op 13 november op de najaarspartijraad. De amendementen waarover ARP, CHU en KVP verschillend oordelen en stemmen, komen uiteindelijk op het CDA-congres van 10 en 11 december. Hier wordt het politieke programma, dat als titel draagt „niet bij brood alleen”, en dat wordt voorafgegaan door een program van 12 uitgangspunten – dat niet amendeerbaar is geweest – officieel vastgesteld. In de partij-organen is het ontwerp-program, zo kan worden gesteld, indringend besproken.

Kandidaatstelling

In zijn vergadering van 12 maart 1976 stelt het partijbestuur (PB) krachtens artikel 12, de data en de termijn vast, waarbinnen de voorgeschreven handelingen moeten worden verricht. Tussen 23 maart en 25 mei zijn de KV's in de gelegenheid om voor de groslijst schriftelijk de namen van ten hoogste 10 personen in te zenden bij het partijsecretariaat. Van deze bevoegdheid maken 232 van de 821 (28%) KV's gebruik. Volgens artikel 3, lid 2, zijn de volgende personen alfabetisch op de groslijst geplaatst. De personen wier namen kursief zijn gedrukt hebben het P.B. laten weten dat zij niet voor een kandidatuur in aanmerking wensen te komen.

Groslijst

Aantjes, mr. W., Utrecht; Baar, drs. S.,

Heemstede; Beest, W. ter, Lintelo-Aalten; Belnema, drs. M., Middelburg; Berg, L. D. van den, Haarlem; Beumer, drs. B., Hoogezand; Biesheuvel, mr. B. W., Aerdenhout; Boer, drs. G. A. de, Amersfoort; Boer, H. A. de, Santpoort; Boersma, drs. J., Zelst; Borgman, F., Aalsmeer; Bos Czn., drs. W. v.d., Gouda; Bulkema, mr. J., Hengelo; Couprie, drs. J. C., Gouda; Dam, mr. G. C. van, Den Haag; Dongen, G. van, Gouda; Essen, P. van, Borculo; Faber, drs. S., Hardegarijp; Gelder, drs. W. T. van, Amsterdam; Goudzwaard, prof. dr. B., Oegstgeest; Graaf, L. de, Blithoven; Hebly, ing. M. J., Winterswijk; Heerma, E., Amsterdam; Hoekstra, S. P., Leeuwarden; Houwelingen, J. van, Putten; Johannisse, drs. J. A. J., Amstelveen; Jonkman, F., Drachten; Koning, drs. J. de, Voorschoten; Koolijmans, mr. P. H., Wassenaar; Koster, drs. J. C., Badhoevedorp; Kraaljeveld-Wouters, mevr. J. G., Heerhugowaard; Kwaadsteniet, dr. W. de, Rotterdam; Lanser, J., Utrecht; Leeuwen, mevr. J. van, Zoetermeer; Noord, J. van, Dwingeloo; Overbeek, drs. J. J., Haarlem; Ploeg, J. van der, Grijskerk; Plokhooij, C., Bussum; Rulter, dr. J. de, Heemstede; Schakel, M. W., Hoornaar; Scholten, mr. J. N., Andel (N.Br.); Schouten, drs. A., Den Haag; Sikma, P. J., Haarlem; Sprey, C., Haarlem; Veerman, dr. A., Rijswijk (Z.H.); Zijlstra, drs. R., Drachten; Zijlstra, dr. J., Den Haag.

Op 3 september stelt het P.B. een voorlopige advieslijst vast voor een bijeenkomst van het versterkte partijbestuur (artikel 4 lid 3 en lid 4 van het reglement), welke op 18 september plaatsvindt.

Definitieve advieslijst

1. Aantjes, mr. W., Utrecht; 2. Boersma, drs. J., Zelst; 3. Leeuwen, mevr. J. van, Zoetermeer; 4. Veerman, dr. A., Rijswijk (Z.H.); 5. Koning, drs. J. de, Voorschoten; 6. Schakel, M. W., Hoornaar; 7. Koolijmans, mr. dr. P. H., Wassenaar; 8. Dam, mr. G. C. van, Den Haag; 9. Boer, H. A. de, Santpoort; 10. Beumer, drs. B., Hoogezand; 11. Houwelingen, J. van, Putten; 12. Kraaljeveld-Wouters, mevr. J. G., Heerhugowaard; 13. Scholten, mr. J. N., Andel (N.Br.); 14. Kwaadsteniet, dr. W. de, Rotterdam; 15. Belnema, drs. M., Middelburg; 16. Graaf, L. de, Blithoven; 17. Faber, dr. S., Hardegarijp; 18. Borgman, F., Aalsmeer; 19. Vries, dr. B., Krimpen

a/d IJssel; 20. Bulkema, mr. J., Hengelo; 21. Couprie, drs. H. C., Gouda; 22. Laning-Boersema, drs. F. J., Den Helder; 23. Heerma, drs. E., Amsterdam; 24. Graaff, W. de, Zoetermeer; 25. Dongen, G. van, Gouda; 26. Rulter, dr. H. van, Voorburg; 27. Noord, J. van, Dwingeloo; 28. Terpstra, drs. G. H., Utrecht; 29. May-Weggen, mevr. J. R. H., Apeldoorn; 30. Boer, drs. G. A. de, Amersfoort; 31. Enserink, B., Dinxperlo; 32. Drost, mr. H., Den Haag; 33. Verhoog-Bokma, A. J., Waarland (Nieuwe Niedorp); 34. Achterstraat, drs. J., Badhoevedorp; 35. Hoekstra, J. P., Leeuwarden; 36. Boer, ir. R. de, Wageningen; 37. Atten, L. W. J. van, Rotterdam; 38. Jonkman, F., Drachten. Op 21 september wordt de advieslijst (38 namen), vergezeld van de alfabetische groslijst, toegezonden aan de kiesverenigingen. Tevens ontvangen deze, voor zover zij overeenkomstig artikel 5 lid 2, voldaan hebben aan de financiële verplichtingen tegenover het partijbestuur over het voorafgaande boekjaar een stembiljet. De kiesverenigingen hebben tot uiterlijk 2 november de gelegenheid het stembiljet, bevattende de namen van 35 kandidaten, in te zenden. Elke K.V. kan één stem uitbrengen, en voorts voor elke 50 leden één stem meer. Op 5 november 1976 wordt de uitslag van de stemming over 560 K.V.'s bekend gemaakt. De uitslag wordt gecontroleerd door een commissie die bestaat uit mevr. N. van Dijk-Koffeman, en de heren mr. H. Krans en drs. W. A. Heaaser. Van de 820 kiesverenigingen hebben 560 (= 68,3%) kiesverenigingen een stem uitgebracht. In 1972 waren dat 641 kiesverenigingen en in 1971 597.

Uitslag van de stemming

Deze luidt aldus: 1. mr. W. Aantjes; 2. mevr. J. van Leeuwen; 3. drs. J. de Koning; 4. drs. J. Boersma; 5. M. W. Schakel; 6. dr. A. Veerman; 7. mr. P. H. Koolijmans; 8. mr. G. C. van Dam; 9. H. A. de Boer; 10. drs. B. Beumer; 11. mevr. J. G. Kraaljeveld-Wouters; 12. J. van Houwelingen; 13. mr. J. N. Scholten; 14. dr. S. Faber; 15. dr. W. de Kwaadsteniet; 16. drs. M. Belnema; 17. L. de Graaf; 18. F. Borgman; 19. dr. B. de Vries; 20. mr. J. Bulkema; 21. drs. H. C. Couprie; 22. mevr. drs. F. J. Laning-Boersema; 23. drs. E. Heerma; 24. W. de Graaff; 25. G. van Dongen; 26. J. van Noord; 27. H. van Rulter; 28. drs. G. H. Terpstra; 29. mevr. J. R. H. May-Weggen; 30. drs. G. A. de Boer; 31. S. P. Hoekstra; 32. B. Enserink; 33. mr. H. Drost; 34. mevr. A. J. Verhoog-Bokma; 35. drs. J. Achterstraat; 36. F. Jonkman; 37. ir. R.

de Boer; 38. drs. W. van den Bos Czn; 39. L. W. J. van Atten; 40. ing. M. J. Hebly; 41. drs. W. T. van Gelder; 42. W. ter Beest; 43. drs. J. J. Overbeek; 44. P. van Essen; 45. drs. J. A. J. Johannisse; 46. drs. S. Baar; 47. drs. J. C. Koster; 48. C. Plokhooij; 49. dr. J. de Rulter; 50. P. J. Sikma; 51. L. van den Berg. Overeenkomstig de statutaire bepalingen moeten de kandidaten instemmen met het beginsel- en algemeen staatkundig program van de ARP, en met het CDA-program, waarbij het recht van gravamen bestaat (art. 24 lid 2 CDA-statuten). Voorts moeten de kandidaten bereid zijn in een CDA-fractie zitting te nemen.

Campagne

Nu er sprake is van één CDA-lijst, wordt ook de verkiezingscampagne in CDA-verband gevoerd. De eindverantwoordelijkheid ervoor berust bij het algemeen bestuur van het CDA. In zijn vergadering van 17 juli gaat het partijbestuur accoord met een voorstel inzake opzet en organisatie van de CDA-verkiezingscampagne. De dagelijkse leiding van de campagne zal berusten bij het centraal verkiezingscomité (CVC), dat als een directorium optreedt. De partijsecretarissen hebben er o.a. zitting in, een vertegenwoordiger van de drie wetenschappelijke instituten, een P.R.-adviseur, een grafisch vormgever en een voorlichter. Voorzitter is mr. J. M. Jansen van Raay, vice-voorzitter P. H. van Zeil en secretaris-penningmeester D. Corporaal. Daarnaast wordt een groot aantal stafwerkgroepen ingesteld, die specifieke taken verzorgen, en die onder verantwoordelijkheid van het CVC werkzaam zijn. De voorzitters van de werkgroepen zijn leden van het CVC. Voor de ARP hebben de volgende personen zitting in één of meer stafgroepen. Stafgroep propaganda-materiaal: D. Corporaal (voorzitter); stafgroep publiciteit: D. Corporaal (voorzitter); stafgroep fondsenwerving: D. Corporaal en mr. W. L. van Leeuwen; stafgroep handboek verkiezingen 1977: C. Bremmer; stafgroep coaching Kamer-kandidaten: prof. B. Goudzwaard en dr. A. Veerman; stafgroep spreekbeurten: G. van den Berg; stafgroep CDA-politicologen: drs. D. Boonstra, drs. W. A. Heaaser en drs. E. Heerma; stafgroep radio- en t.v.-uitzendingen: D. Corporaal. In de werkgroep gemeenschappelijke nummers leden-contactbladen hebben zitting: D. Corporaal, W. de Kwaadsteniet en N. M. Hogeland. Daarnaast noemen we als organen de „braintrust” die tot taak heeft „uitwisseling en creatie van

ideeën terzake van de campagne” en de Landelijke Verkiezingsraad (LVR) die een landelijke coördinatie van de campagne moet bewerkstelligen, en waarin vertegenwoordigers van de regionale campagneteams zitting hebben.

Een reeds in 1975 ingestelde interne gespreksgroep verkiezingen, komt onder voorzitterschap van dr. S. Faber, diverse keren bijeen om op wat meer afstandelijke wijze vanuit de ARP-partij de opzet en verdere ontwikkeling van de CDA-campagne te volgen. Wat betreft de financiering van de campagne is er in CDA-verband een bepaalde verdeelsleutel overeengekomen. De ARP-kamercentrales kunnen van ARP-wege rekenen op een bijdrage van f 1,25 per mannelijk gehuwd lid, voor te verrichten activiteiten in de regio.

Eerste Kamer

Ook de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer vraagt in 1976 al de aandacht. Voorbereidingen worden getroffen voor de verkiezing van nieuwe kandidaten in 1977 t.b.v. de groepen Zuid-Holland (groep IV) en die van Gelderland, Overijssel, Groningen en Drenthe (groep II). Na een eerste voorbereiding in het dagelijks bestuur wordt op een vergadering van het partijbestuur d.d. 17 december 1976, waarbij ook vertegenwoordigers van de betrokken AR-statenfracties en provinciale comités – voorzover niet vertegenwoordigd in het partijbestuur – aanwezig, alsmede de plaatsvervangend voorzitter van de Eerste Kamerfractie, een advies-lijst voor deze groepen vastgesteld. Op het moment van de vaststelling van dit advies, is het nog onzeker of de gehele Eerste Kamer herkozen moet worden i.v.m. een eventuele grondwetsherziening, of slechts de helft (de groepen II en IV). Vanwege het door de ARP-partij geleden verlies bij de Staten-verkiezingen van 27 maart 1974, zullen alle zeilen bijgezet moeten worden om te trachten het aantal zetels in de Eerste Kamer te behouden, iets wat een zware opgave zal worden. Uitgangspunt bij al de voorbereidingen is dat er één CDA-lijst komt. Thans hebben de volgende 6 kandidaten voor de ARP zitting in de Eerste Kamer: groep I, prof. I. A. Diepenhorst, groep II dr. W. P. Berghuis en prof. W. Albada, groep III ing. P. Tjeerdsma, groep IV P. C. Elfferich en prof. J. H. Christiaanse. Evenals dat voor de Tweede Kamer het geval is, zal de CDA-werkgroep „technische problemen één CDA-lijst”, zich bezighouden met de technische organisatorische gevolgen van het uitkomen met één lijst. Voor de ARP heeft in deze groep zitting D. Corporaal.

Voorjaarspartijraad

Samengaan gekoppeld aan vier voorwaarden

De voorjaarspartijraad van 1976 staat in het teken van de tot nog toe meest belangrijke beslissing in het kader van de CDA-samenwerking.

Op zaterdag 10 april bespreken de partijraadsleden en de vele belangstellenden in het RAI-kongrescentrum te Amsterdam een resolutie, welke voorgelegd wordt aan de kiesverenigingen en waarin voorgesteld wordt om bij de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer tezamen met CHU en KVP deel te nemen d.m.v. het indienen van één CDA-kandidatenlijst. Weliswaar wordt deze beslissing genomen in de verwachting dat aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.

Tekst resolutie

Dit blijkt uit de resolutie die met 181 stemmen voor, 50 stemmen tegen en 1 onthouding door de partijraad wordt aanvaard. De tekst ervan luidt als volgt: „Overeenkomstig de afspraken van

Woudschoten heeft de partijraad in zijn voorjaarsvergadering 1976 beoordeeld of is voldaan aan de voorwaarden om bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen als drie partijen met een gezamenlijke kandidatenlijst aan de verkiezingen deel te nemen. De definitieve beslissing zal uiterlijk in september 1976 worden genomen. De partijraad laat zich leiden door de volgende overwegingen:

A. De A.R.P. heeft steeds gesteld, dat samengaan dient te berusten op eenheid van uitgangspunt, program en beleid.

B. Het verschil van mening over het functioneren van het principiële uitgangspunt van het C.D.A. is blijven bestaan en zal derhalve – hoewel het overeenkomstig de uitspraak van

Hoogeveen geen beletsel behoeft te zijn voor de totstandkoming van een gemeenschappelijke lijst – bij de uiteindelijke oordeelsvorming mede een rol spelen.

C. In het door een C.D.A.-werkgroep opgestelde en door het algemeen bestuur C.D.A. vastgestelde program van uitgangspunten zijn wezenlijke punten voor christen-democratische politiek geformuleerd. Hoewel dit niet het uitgangspunt van het C.D.A. vervangt of overbodig maakt, draagt het door de fundamentele benadering van een aantal belangrijke politieke punten in hoge mate bij tot een herkenbaar christen-democratisch profiel.

D. Het ontwerp-C.D.A.-program behandelt actuele politieke vraagstukken op een aansprekende wijze en geeft een nadere profilering van christen-democratische politiek.

E. In het parlementair-politieke optreden van de Tweede-Kamerfracties is van een groeiende mate van eensgezindheid niet gebleken, zodat de zogenaamde politieke hypotheek niet is afgelost.

F. De geloofwaardigheid van het program is mede afhankelijk van de mate waarin in de lopende periode in het beleid van de fracties het thans geldende gemeenschappelijke urgentieprogram herkenbaar is.

G. Het voorgelegde lijstvoorstel kan voor de A.R.P. slechts als minimum aanvaard worden. Te snel deelt zij in het verlies, te laat in de winst.

Op grond van de bovenstaande overwegingen spreekt de partijraad het volgende uit:

1. Eenheid van uitgangspunt, program en beleid is niet bereikt in een mate als de partijraad had gehoopt.
2. Het program van uitgangspunten en het ontwerp politiek program van het C.D.A. beantwoorden op aanvaardbare

wijze aan de verwachtingen. Het vertrouwen is aanwezig dat in onderling overleg tot een bevredigend definitief politiek program kan worden gekomen.

3. Met name op het punt van het beleid is onvoldoende eenheid gebleken. De politieke hypotheek kan tot op heden niet als afgelost worden beschouwd.

4. Wijzigingen in het lijstvoorstel, die zouden kunnen leiden tot een verzwakking van de positie van de A.R.P. op de lijst maken een nieuwe behandeling door de partijraad nodig.

5. Het is van groot belang voor de presentatie van het C.D.A. één lijsttrekker aan te wijzen, waartoe het C.D.A.-bestuur slechts met instemming van de partijbesturen een voorstel aan het C.D.A.-congres kan voorleggen.

6. Bij een uiteindelijke beoordeling van de vraag of tot één lijst gekomen dient te worden spelen echter – naast het voldoen aan de reeds genoemde voorwaarden – ook de navolgende overwegingen een belangrijke rol:

a. het gemeenschappelijk ideaal, dat K.V.P., C.H.U. en A.R.P. in een bundeling van christen-democratische krachten steeds voor ogen heeft gestaan,

b. de verantwoordelijkheid die partijen voor elkaar dragen, waarbij in het bijzonder wordt gedacht aan de federatie, die zij op weg naar verdergaande gemeenschappelijke aanpak hebben gevormd;

c. het in een groot aantal gemeenten en provincies functioneren van C.D.A.-verbanden;

d. de gemeenschappelijke taak in Europa;

4. de in het land gewekte verwachtingen met betrekking tot de totstandkoming van het C.D.A. door de gedurende vele jaren ook door de A.R.P. voor het voortgangproces gedragen verantwoordelijkheid.

7. De gestelde voorwaarden om tot één lijst te komen zijn niet ten volle vervuld. Niettemin meent de partijraad tot een positieve aanbeveling aan de kiesverenigingen te kunnen overgaan, op grond van de overwegingen onder 6 en

als een uiterste poging in de komende parlementaire periode aan de mogelijkheid van een eensgezind beleid optimale kansen te bieden.

8. Aan de kiesverenigingen wordt voorgesteld bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen een algemeen akkoord van federatieve samenwerking aan te gaan met C.H.U. en K.V.P., zoals neergelegd in artikel 32 lid 11 partijstatuten. Dit houdt in, dat bij die verkiezingen met één kandidatenlijst en één program wordt uitgekomen en dat één gezamenlijke verkiezingscampagne wordt gevoerd.

9. Deze uitspraak geschiedt onder de vooronderstelling, dat aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

a. dat er overeenstemming bestaat over de criteria, die als richtlijnen voor de kabinetsformatie zullen dienen;

b. dat met inachtneming van de formatiekriteria ruimte wordt geschapen voor een op basis van programvergelijking en wederkerigheid eventueel uit te spreken voorkeur of intentieverklaring;

c. dat in het parlement meer dan tot nu toe gekomen wordt tot een eensgezind beleid.

d. dat de A.R.P. – hoewel het kabinet als zodanig geen inzet van de verkiezingen zal zijn – in de verkiezingscampagne het kabinetsbeleid, voor zover met haar steun gevoerd, ten volle voor haar verantwoordelijkheid zal kunnen nemen.

10. De in 8 gestelde uitspraak wordt door de kiesverenigingen gedaan onder machtiging aan de partijraad om in september 1976 – geheel volgens de op Woudschoten overeengekomen procedure – definitief te beoordelen of aan de gestelde voorwaarden genoegzaam is voldaan.

11. De beslissing van de kiesverenigingen houdt geen automatisme in t.a.v. het overgaan van de federatieve samenwerking in een partij. Mocht de ontwikkeling van de federatieve samenwerking zo verlopen, dat voorstellen m.b.t. een fusie kunnen worden voorgelegd, dan zullen de

kiesverenigingen daarover kunnen beslissen op basis van de statutaire bepalingen.

Naderhand blijkt dat de AR-kiesverenigingen zich met overgrote meerderheid – een minimum van tweeënde is statuair vereist – achter de resolutie stellen en daarmee komen tot de beslissing voor de ene CDA-lijst.

Rede Aantjes

Zoals op elke voorjaarspartijraad dient de Kamerfractie verantwoording af te leggen van het door haar gevoerde beleid.

AR-fractieleider Aantjes staat in een rede „Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers!“ uitvoerig bij de standpunten v.d. fractie stil. De rede is opgenomen in de brochure „Gedeelde verantwoordelijkheid“. Overigens spreekt partijvoorzitter De Boer onder de titel „Een CDA met karakter“ de openingsrede uit welke eveneens in genoemde brochure is opgenomen.

Ter vergadering wordt het overlijden herdacht van G. J. Bouwhuis, te Den Ham (O) en T. Rienks te Amsterdam. Tevens wordt stilgestaan bij het plotseling overlijden van het KVP-Kamerlid Weijters. I.v.m. een ontstane vakature in de Organisatie Commissie door de verkiezing tot voorzitter van N. Schouten wordt een dubbeltal vastgesteld, t.w. J. J. Stavast te Hoogeveen en K. H. Mollema te Alphen a/d Rijn. Eerstgenoemde wordt tot lid gekozen verklaard. In het slotwoord houdt de partijvoorzitter de Anti-Revolutionairen met nadruk voor, dat het met name van de eigen inbreng afhangt, of de ARP met enthousiasme meesprekt, samen met CHU en KVP, over het concept-program en het program van uitgangspunten. Daarvan hangt het ook af of wij iets van waarachtige Christelijke politiek zullen weten over te brengen.

Als bijzonderheid kan nog gemeld worden de aanbidding van informatieve boeken aan de fractievoorzitter, partijvoorzitter en secretaris t.g.v. het 125-jarig bestaan van de ARP-afdeling in Amsterdam. Vanwege het feit dat onze hoofdstad tevens het 700-jarig bestaan viert krijgen een zestal partijraadsbezoekers waaronder de penningmeester, een specifieke reportage van 7 eeuwen Amsterdam aangeboden.

Extra partijraad

„Historisch besluit“ tot één CDA-lijst

Overeenkomstig de beslissing van de AR-kiesverenigingen, met overgrote meerderheid, komt de partijraad op zaterdag 25 september in de Jaarbeurs Congreszaal te Utrecht in extra vergadering bijeen om thans definitief te besluiten om met één gezamenlijke lijst deel te nemen aan de Tweede-Kamerverkiezingen.

De partijraad constateert dat aan de in de resolutie van 10 april gestelde voorwaarden „genoegzaam“ is voldaan en aanvaardt de volgende resolutie (194 stemmen voor, 33 tegen en 1 onthouding):

Op 25 september 1976 heeft de partijraad in een extra vergadering beslist of is voldaan aan de voorwaarden om bij de eerstkomende Tweede Kamerverkiezingen als drie partijen samen met één gezamenlijke kandidatenlijst aan de verkiezingen deel te nemen. Via de aanvaarding van onderstaande resolutie is deze beslissing positief voor de ene lijst uitgevallen.

1. De partijraad op 25 september 1976 te Utrecht bijeen heeft alle stappen, die in de loop der jaren in de richting van het CDA zijn gezet, in zijn overwegingen betrokken en daarbij in het bijzonder gelet op de inhoud van de resolutie van 10 april 1976.

2. Naast teleurstellende ervaringen, waaronder met name het besluit van het CDA-congres van 23 augustus 1975 en de teleurstellende uitkomsten van het met KVP en CHU gevoerde overleg over de voorwaarden, genoemd in de resolutie van 10 april 1976, zijn er ook bemoedigende ervaringen geweest waaronder het program van uitgangspunten.

3. Alles overwegende besluit de partijraad de vraag, of bij de in 1977 te houden Tweede-Kamerverkiezingen de ARP samen met KVP en CHU met een

gemeenschappelijke kandidatenlijst kan uitkomen, bevestigend te beantwoorden.

4. Het uitkomen met één gemeenschappelijke christen-democratische lijst zal zijn rechtvaardiging dienen te vinden in een politiek beleid, waarin de bijbelse boodschap herkenbaar is.

5. De partijraad doet een beroep op alle Anti-Revolutionairen zich op basis van de in punt 3 genoemde beslissing met alle kracht voor een beleid, als in punt 4 bedoeld, in te zetten.

Een historische dag is hiërme aangebroken, aldus de partij-voorzitter in zijn korte toespraak tot de aanwezigen, nadat het besluit is gevallen.

CDA-voorzitter Piet Steenkamp spreekt daartoe uitgenodigd door de voorzitter, zijn dank uit en de wens dat de norm voor

een historische beslissing, welke ligt in het „Gij zult Mijn getuigen zijn“, later bewaarheid zal blijken te zijn geweest.

Voorafgaande aan de aanvaarding van de resolutie en de beslissing voor de „ene lijst“ geeft voorzitter De Boer een toelichting op de (ontwerp)-resolutie d.m.v. een rede die is opgenomen in de brochure „Naar een nieuw elan“.

Ook fractievoorzitter Aantjes geeft zijn standpunt weer t.a.v. de (ontwerp)-resolutie. Het standpunt krijgt de titel mee: „Machtig of gemachtigd“ en is in genoemde brochure opgenomen.

De partijraad gaat akkoord met een extra contributieverhoging van f 1,- als speciale bijdrage voor de dr. A. Kuypersstichting, die met financiële tekorten werkt.

De voorzitter van het wetenschappelijk bureau deelt tegelijkertijd mee wat de financiële aktie tot nog toe heeft opgeleverd, zijnde f 210 000,-.

Aan het slot van de bijeenkomst gaat de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie, mr. W. Aantjes nader in op de actuele politieke situatie. Zijn beschouwing „Niemand achterblijven“ is opgenomen in de reeds aangehaalde brochure „Naar een nieuw elan“.

Een overzicht van de zaal tijdens de stemming over de resolutie.

Najaarspartijraad

Intensieve behandeling verkiezingsprogram

Reeds op zaterdag 13 november 1976 is de partijraad weer bijeen in „De Doelen“ te Rotterdam, ditmaal om een groot aantal organisatorische zaken te behandelen.

Gebruikelijk is de behandeling en vaststelling van de jaarrekeningen van het voorafgaande jaar (1975) en de begroting van het komende jaar (1976) van de partij en de begroting van de Kuypersstichting.

Stemming

Een week voor de bijeenkomst is de uitslag van de stemming door de kiesverenigingen bekendgemaakt over de AR-kandidaten voor de Tweede-Kamerverkiezing. De partijraad stelt de volgorde van de AR-kandidatenlijst overeenkomstig de uitslag vast en maakt tevens een (voorlopige) verdeling van de kandidaten over de CDA-lijsten of lijstgroepen.

Nu in september 1976 de beslissing is genomen tezamen met CHU en KVP met één lijst aan de verkiezingen deel te nemen wordt de AR-kandidatenlijst namelijk ingevoegd in de totale lijst volgens een tevoren overeengekomen volgorde.

De partijraad gaat ook unaniem akkoord met het voorstel van het partijbestuur de minister van Justitie, mr. A. A. M. van Agt, als CDA-lijsttrekker aan te wijzen. Voorts wordt stilgestaan bij de ontwikkelingen rond de Europese Volkspartij, waarvan ook de ARP deel uitmaakt, en worden een aantal wijzigingsvoorstellen van de Arjos-statuten goedgekeurd.

Groen van Prinsterer

In mei 1976 is het overlijden – 100 jaar geleden – herdacht van Groen van Prinsterer, wiens arbeid de grondslag is geworden en nog steeds is van de

ARP-erlid mr. J. Donner

Anti-Revolutionaire Partij. Naar aanleiding van die herdenking geven de Stichtingen voor Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP een speciaal boek uit, getiteld: „Een Staatsman ter Navolging“. De eerste edities kunnen tijdens deze partijraadsbijeenkomst worden aangeboden aan de ereleden van de ARP, mr. J. Donner, mr. A. B. Roosjen en H. Algra.

Het verkiezingsprogram moet ook door de partijraad worden vastgesteld. Vanwege de gezamenlijke lijst is besloten ook één program op te stellen. Het ontwerp-CDA-program, opgesteld door een Commissie o.l.v. dr. B. Goudzwaard, geeft de afdelingen van ARP, CHU en KVP aanleiding tot de indiening van ruim 800 amendementen. Alle worden voorzien van pre-adviezen door het CDA-bestuur. Eén en ander is aanleiding voor een urenlange behandeling op de partijraad.

Nadat over alle nieuwe voorstellen of wijziging van het program is gestermd, wordt de definitieve vaststelling van het CDA-program gedelegeerd aan het CDA-congres dat in december wordt gehouden. De najaarspartijraad wordt besloten met een toespraak van mr. Aantjes.

Keuze voor één lijst en lijsttrekker is van groot belang

De activiteiten staan vooral in het teken van de naderende verkiezingen. Kernvraag daarbij is of het CDA inderdaad, overeenkomstig het in de statuten neergelegde streven, bij de verkiezingen in 1977 met één lijst uit zal komen.

Op 10 april beantwoordt de partijraad van de ARP die vraag bevestigend, waarna op 26 mei de uitslag van de stemming van de k.v.'s over de betreffende resolutie bekend wordt. Van de 825 kiesverenigingen stemmen er 669; zij brengen 1412 stemmen uit; 581 k.v.'s (89,7%) zijn met in totaal 1266 stemmen vóór; 84 k.v.'s met 140 stemmen tegen (9,9%) en 4 k.v.'s met 6 stemmen blanco (0,4%). Van de partijraadsleden nemen 228 personen deel aan de stemming: 169 stemmen „voor“, 58 „tegen“ en 1 „ongeldig“. In totaal geeft dat 1639 geldige stemmen, waarvan 1435 „voor“, 198 „tegen“ en 6 „blanco“. Aan een extra partijraad wordt overgelaten te beslissen over de vraag of aan de politieke voorwaarden genoegzaam is voldaan.

Ontwerp-program

Inmiddels blijft het CDA niet in arren moede bij de pakken neerzitten. De partijen zijn ook van mening, dat er in

ieder geval een gezamenlijk program moet komen. De installatie van een programcommissie volgt dan ook. Van de ARP hebben daarin zitting mr. W. Aantjes, prof. dr. W. Albeda, dr. C. Boertien en prof. dr. B. Goudzwaard. De commissie legt aan het bestuur van het CDA een program van uitgangspunten voor en een ontwerp-politiek program. Nadat het CDA-bestuur enkele knopen heeft doorgehakt krijgt het ontwerp in iedere partij de behandeling die statutair en reglementair is voorgeschreven. Iedere partij delegeert de definitieve vaststelling aan het CDA-congres, dat het program op 10 en 11 december vaststelt. Afgesproken is dat het program van uitgangspunten niet kan worden geamendeerd.

Tal van grote en kleine zaken

De partijen accepteren ook het lijstvoorstel dat door het bestuur van het CDA is opgesteld. In de ARP gaat dit met enige moeite gepaard, omdat de opvatting leeft dat de ARP te laat deelt in de winst en te vroeg in het verlies. De verdeling van de verdere plaatsen wordt gedelegeerd aan het CDA-bestuur. De uitwerking en de oplossing van technische problemen wordt opgedragen aan een werkgroep, bestaande uit de heren mr. H. R. J. Beernink, mr. F. A. Bico en D. Corporaal. De werkgroep doet diverse voorstellen aan het d.b. van het CDA. De partijen bereiken

Voorzitter Steenkamp spelt lijsttrekker het CDA-button op de revers tijdens het CDA-congres op 10 en 11 december.

overeenstemming over een gezamenlijk computerprogramma voor de leden- en abonnementenadministraties van de drie partijen en van het CDA. Het d.b. van het CDA bereikt overeenstemming over een sleutel tussen de partijen voor de financiering van het CDA, en over een sleutel voor de samenstelling van het congres. De voorstellen worden aan de partijen voorgelegd.

Lijsttrekker CDA

Het CDA voert een ledenwerfcampagne, die gefinancierd wordt uit de CDA-Begroting en uit de budgetten van de partij. De actie levert enkele duizenden nieuwe leden op, met name rechtstreekse leden. Het CDA stelt de opzet en de organisatie

vast voor een gezamenlijke verkiezingscampagne. Tevens wordt vastgesteld hoe de financiering zal verlopen.

Belangrijk is de vraag wie de lijsttrekker van het CDA moet gaan worden. Het is een delicate aangelegenheid. De voorzitters van de drie partijen en de voorzitter van het CDA leggen aan de besturen het voorstel voor mr. A. A. M. van Agt als zodanig aan te wijzen. Partijbesturen en partijraden gaan hiermede akkoord en het CDA-congres bevestigt deze beslissingen. Het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het CDA houden zich ook met tal van kleinere zaken bezig. Het d.b. vergadert als regel circa één keer per vijf weken. Het a.b. vijf keer per jaar.

Samenstelling

Voor de ARP hebben in het d.b. van het CDA zitting, mr. W. Aantjes (adv. lid), H. A. de Boer, D. Corporaal, drs. D. Th. Kuiper, drs. R. Zijlstra (vice-voorzitter CDA; in functie gekozen).

In het algemeen bestuur hebben zitting: mr. W. Aantjes (adv. lid), F. Borgman, D. Corporaal, G. van Slidrecht, S. Jonker, H. A. de Boer, E. Wiersma, dr. D. Th. Kuiper, prof. ir. B. Krol, mw. E. van Velthooven-Olda, D. Niezing.

Met als blijvend doel verantwoording af te leggen aan de kiezers en informatie te verkrijgen wordt ook in 1976 de ARP-actie „Wij komen terug“ voortgezet. Door de drukker wordende werkzaamheden in de beide Kamers der Staten Generaal, kan dat helaas niet zo intensief geschieden als het jaar daarvoor.

In CDA-verband

Vanwege de toenemende samenwerking in CDA-verband wordt een groot deel van de bezoeken door de CDA-frakties van ARP, CHU en KVP gebracht. Ook de Eerste-Kamerfractieleden nemen daaraan deel. Een specifiek AR-bezoek wordt gebracht aan Zeeland (11 juni) terwijl minister Boersma (Mariëberg) en de staatssecretarissen De Jong en Kooijmans (resp. Baarn en Groningen) ook hun bijdrage aan de actie „Wij komen terug“ leveren.

Op 2 april wordt het eerste CDA-werkbezoek gebracht aan de K.C. Tilburg, terwijl als aanzet voor de

Wij komen terug

Veel werkbezoeken in CDA-verband

Een gedeelte van de CDA-delegatie op de dijk van Texel tijdens een werkbezoek aan dit eiland in januari.

verkiezingscampagne in het najaar de reeks CDA-bezoeken wordt voortgezet aan de K.C. Amsterdam (oktober), de K.C. Utrecht (november) en de K.C. Groningen (eveneens november). In CDA-verband nemen talrijke statenleden, raadsleden en bestuurders aan de bezoeken deel.

Om zinvol en wezenlijk contact met de kiezers mogelijk te maken, wordt getracht om de programma's niet overvol te maken, wel veel contact te leggen met het bedrijfsleven (werknemers, werkgevers) de bevolking (open-huis bijeenkomsten) en jongeren. Een bezoek aan een scholengemeenschap e.d. ontbreekt vrijwel nooit.

Wellicht door CDA-perikelen in tijdnood geraakte acties door plaatselijke en regionale organisaties zal er de reden van zijn dat vandaar uit nog geen regelmatige activiteiten naar boven komen.

Het voortdurend presenteren van de ARP en het CDA, zowel op plaatselijk, regionaal als landelijk niveau, blijft echter het parool. Op alle fronten zullen we moeten tonen dat wij telkens weer, in verkiezingstijd en daarna het contact

tussen en met de bevolking blijven onderhouden.

Financiële commissie

De samenstelling van de financiële commissie is als volgt:

- drs. B. Witteveen, voorzitter
- W. A. van der Velden en
- drs. J. G. H. van Wijhe.

De commissie verklaart zich akkoord met de balans 1975.

Commissie van Beroep

De Commissie van Beroep bestaat uit drie leden, te weten: drs. J. J. A. Scholten, mr. L. Schuman en mr. M. H. Krans. De Commissie krijgt, gelijk dat in andere jaren het geval is geweest, ook in 1976 geen zaken te behandelen.

Buitendienst

Buitendienstwerk krijgt uitbreiding

De ARP-buitendienstfunctionarissen staan waar dat maar nodig is de plaatselijke AR-afdelingen „met raad en daad terzijde“. Derhalve is hun belangrijkste taak de her-opbouw, aktivering en versterking van nieuwe werkmodellen aan de kiesverenigingen. Van tijd tot tijd zal ook financiële informatie gegeven moeten worden en zullen zaken van politieke aard aan de orde komen.

Aarzelingen

Zoals vrijwel elk orgaan heeft het

buitendienstteam in het verslagjaar nadrukkelijk te maken met de toenemende CDA-samenwerking op alle niveaus. De taak om met raad en daad terzijde te staan, kan zij derhalve volledig tot haar recht doen komen. Kontakten met Kamer- en Statencentrales worden daadwerkelijk verstevigd. Veelvuldig nemen de medewerkers deel aan de vergaderingen van deze partij-organen, terwijl ook landelijke inschakeling bij het campagne-team een onderdeel is van het werk. Het blijft tenslotte van belang, dat alle bestuurslagen de mogelijkheid scheppen, het buitendienstwerk tot bloei te brengen. Steeds weer blijkt dat veel kiesverenigingen niet of nauwelijks functioneren. Een goede graadmeter is de stemming onder de kiesverenigingen over de ene CDA-lijst en de volgorde van

de AR-kamerkandidaten. Ca. 250 kiesverenigingen nemen niet aan deze belangrijke besluitvormingen deel en dat zegt genoeg.

In een aantal gevallen kijken partij-organen wat aarzeland tegen het buitendienstwerk aan. De bedoeling van het werk is echter niet om „controle vanuit Den Haag of bevoogding“ uit te oefenen, doch uitsluitend het met elkaar doorpraten van de moeilijkheden en mogelijkheden die tot een nieuwe impuls voor het plaatselijke of regionale politieke werk kunnen leiden.

Jaarlijks wordt b.v. door het partijbureau een „draaiboek voor het seizoenwerk“ opgesteld, welke aan alle kiesverenigingen wordt verstrekt. De buitendienstfunctionarissen laten niet na om bij de uitwerking van de daarin gegeven ideeën adviezen en hulp te geven, waardoor leden beter bij het politieke werk worden betrokken, contact wordt opgebouwd met de raadsfractie en actief aan de begeleiding van die fractie wordt meegedaan.

Vooraf aan het besluit om met een gezamenlijke CDA-lijst aan de verkiezingen deel te nemen is er

aanleiding om plaatselijk en regionaal tot een CDA-verbandsorganisatie te komen. Van het team wordt daarom ook gevraagd behulpzaam te zijn bij de oprichting van dergelijke federatieve verbanden. Men moet er vooral op letten dat niet vooruit wordt gelopen op beslissingen, die landelijk nog niet genomen zijn. Gebeurt dat toch, dan betekent dat in casu een uitholling van de eigen partij en daarmee in feite ook van het CDA, omdat deze federatief is opgebouwd. Voor elke kiesvereniging die mee wil gaan participeren in een plaatselijk CDA-verband verdient het aanbeveling, dat zij een buitendienstmedewerker inschakelen die adviseert hoe te handelen. Het buitendienstwerk is onderdeel van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, omdat het zich met konkrete kadertraining bezighoudt. Het team is naast de vele andere activiteiten ook behulpzaam bij de opzet en uitvoering van regionale kadercursussen, die voor een belangrijk deel financieel ondersteund worden door de Stichting.

Uitbreiding

In het verslagjaar komt het

buitendienstteam vijf maal bijeen voor een trainings-bijeenkomst. De bezetting bestaat uit zeven personen, te weten: mevr. W. van Dinter-Vroegindewey, H. Dijk, P. van Essen, H. Faber, K. Lanting, J. Tjabringa en mevr. M. L. Wolfkamp-Jansen. De heer Van Essen wordt in december 1976 tot medewerker benoemd. Daarmee kan het buitendienstwerk uitgebreid worden voor de Kamercentrales Den Bosch en Maastricht. Met name Friesland blijft in 1976 nog min of meer onontgonnen gebied voor dit werk. In het nieuwe jaar komt daar echter ook verandering in door de benoeming van de heer B. Dijkstra te Veenwouden. Daarmee is het buitendienstteam enerzijds op behoorlijke sterkte gekomen om een optimale rayon-indeling te bewerkstelligen. Helaas beëindigt begin 1977 J. Tjabringa zijn werkzaamheden om studie-redenen, terwijl ook mevr. Wolfkamp-Jansen haar dienstverband in de loop van het jaar zal opzeggen. Hopelijk wordt op korte termijn in de te verwachten vakatures voorzien om het buitendienstwerk ook in de nabije toekomst naar behoren en ten dienste van alle partij-geledingen te vervullen.

UIT DE ARJOS

Geslaagd Arjosjaar

Het jaar 1976 gaat, voor wat betreft de Arjos, de geschiedenis in als het jaar waarin het politiek jongerenwerk uiteindelijk over subsidie van de rijksoverheid kan beschikken. In voorgaande jaaroverzichten is reeds melding gemaakt van elkaar opvolgende ontwikkelingen tengevolge van intensieve onderhandelingen van de bij het Politiek Jongeren Kontakt aangesloten jongerenorganisaties met het ministerie van CRM. Met ingang van 1 januari 1976 subsidieert CRM, krachtens „de rijkssubsidieregeling jeugd- en jongerenwerk op titel van speciale organisaties”, thans het door de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen erkende jongerenwerk. Dit met een proefperiode van drie jaar. Op het punt van subsidiëring bestaat voortdurend nauw contact tussen ARP en Arjos. Immers, de partij trekt jaarlijks een fors bedrag uit om het Arjoswerk mogelijk te maken. In 1975 beliep deze bijdrage de f 100 000,-. Zowel partij als jongerenorganisatie zijn er gelukkig mee dat de financiële lasten van de ARP door genoemde overheidssubsidie enigszins verlicht kunnen worden. De Arjos kan in 1976 over totaal f 42 200,- overheidssubsidie beschikken. De begrote bijdrage van de ARP wordt na onderling overleg vermindert met f 20 000,-. Volgens een al eerder genomen besluit van het hoofdbestuur van de Arjos, worden de extra financiële mogelijkheden aangewend voor:

- subsidiëring van provinciale studiekonferenties, waardoor tevens de financiële positie van de provinciale organisaties verbeterd kan worden;
- subsidiëring van het landelijk fraktiebegeleidingsgroepenwerk, waardoor een belangrijke drempel voor veel Arjosleden die aan dit werk deel willen nemen, deels geslecht kan worden;
- het bijdragen in reiskosten van deelnemers aan de landelijke konferenties, waardoor deze beter toegankelijk worden voor leden met „een kleine beurs”.

Eind 1976 worden tevens konkrete plannen gemaakt over bekostiging van een parttime Arjosfunctionaris, omdat meer geld, voor het al enigszins overbelaste Arjossekretariaat, nu eenmaal meer activiteiten en dus meer werkzaamheden met zich meebrengt.

Stichting Arjos

CRM keert subsidiegelden slechts uit aan rechtspersonen; reden waarom de statuten van de Stichting Arjos aan de omstandigheden worden aangepast. Voorheen waren bureau-, organisatie- en personeelskosten ondergebracht in de financiële administratie van de partij, terwijl kontributiegelden, abonnementsgelden voor Nederlandse Gedachten, alsmede inkomsten en uitgaven van de Arjosbulletins door de Stichting Arjos verantwoord werden. Thans is de gehele financiële administratie ondergebracht bij de stichting. T.a.v. controle en verantwoording is geregeld, dat de begroting door het hoofdbestuur van de Arjos wordt vastgesteld, terwijl de Algemene ledenvergadering het financieel verslag beoordeelt. Het financieel verslag wordt eveneens aan het AR-partijbestuur ter goedkeuring voorgelegd. Het bestuur van de Stichting Arjos wordt – evenals voorheen – uitgeoefend door het dagelijks bestuur van de Nationale Organisatie Arjos.

Ledenwinst

Voor het derde achtereenvolgende jaar kan de Arjos zich verheugen in toename van het aantal kontributie betalende Arjosleden. De ledencijfers over de afgelopen drie jaar zien er uit als volgt:

1974: 1162
1975: 1352
1976: 1377

Ledenwinst voor een „traditionele” jongerenorganisatie is onder alle omstandigheden een prestatie. Immers, jaarlijks is de Arjos gehouden om degenen die de leeftijdsgrens van 30 jaar passeren, af te voeren. In ieder geval deze natuurlijke afvloeiing dient ieder jaar goedgemaakt te worden. De Arjos blijkt aanspreekbaar te zijn voor jongeren die

de boodschap van het Evangelie voor het maatschappelijk gebeuren, en dus voor de politiek, een waardevolle zaak vinden. Jongeren verlangen duidelijkheid die verder reikt dan het loonzakje. Het Evangelie heeft een boodschap voor de mens in de samenleving, dichtbij, en ver over onze grenzen heen. Het materialisme van VVD en PvdA wordt door de Arjos afgewezen. Door christenen te voeren politiek, is een voorhoedepolitiek, die opkomt voor degenen die, onder welk maatschappelijk systeem dan ook, het niet voor het zeggen kunnen of mogen hebben. Progressivisme en conservatisme dienen slechts eigen belang. Evangelische politiek heeft de mensen in hun menszijn op het oog. Daarin dient zich de politiek van de ARP en het CDA te onderscheiden. Een politiek waarvoor de Arjos zich druk wenst te maken. De Arjos acht die politiek thans in goede handen bij de ARP. Er is onze jongerenorganisatie veel aan gelegen om te bevorderen dat de AR-lijn wordt doorgetrokken naar het CDA-gebeuren zoals zich dat na de komende Tweede-Kamerverkiezingen gaat afspelen.

CDA

De Arjos heeft het CDA voortdurend beoordeeld naar haar geloofwaardigheid t.a.v. beginsel, program en uitvoering. Met het program van uitgangspunten, behorend bij het politiek program van het CDA, acht de Arjos de basis voor het politiek handelen van het CDA op voldoende wijze gewaarborgd. Daar dient dan ook niet aan getornd te worden, ten kosten van de vlam in de pan. Eveneens is waakzaamheid geboden t.a.v. de uitvoering van het politiek program. Het program van het CDA als zodanig heeft onze steun en instemming. Hoé dit program uit te voeren is een zaak van de na 25 mei a.s. zittende CDA-kamerleden. De intentie van het program is duidelijk. Het vertoont eerder verwantschap met het kabinetsbeleid van dit moment dan met het opportunisme van de oppositie die we in de Tweede Kamer tegenkomen. De principiële en programmatische betekenis van het CDA-program zullen voor de Arjos toetsstenen blijven waar het gaat om een christen-democratische politiek.

Arjosraad

Het besluit om tot één CDA-lijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen te komen is een zwaarwegend punt geweest binnen de Arjos. Vooral de „vier voorwaarden” die aan de AR-Partijraad voorgelegd worden, zijn onderwerp van bespreking. Voor genoemde partijraadsvergadering komt het hoofdbestuur in versterkte samenstelling (d.w.z. met verdubbelde vertegenwoordiging vanuit de provinciale organisaties; voornamelijk voorzitters van de Arjosraadsafvaardigingen), bijeen. Besloten wordt om de ontwerp-resolutie van het partijbestuur voor de partijraadsvergadering van 10 april te ondersteunen, waarbij zal worden beklamd dat het de Arjos gaat om elk der vier voorwaarden. Tijdens de Arjosraadsvergadering van 1 mei wordt dit bestuursbeleid ondersteund. Daarbij wordt besloten om voor de partijraadsvergadering in september een Arjosraadsvergadering bijeen te roepen om te oordelen over de uitkomsten van de aan de totstandkoming van de CDA-lijst gestelde voorwaarden. Op de avond van vrijdag 24 september komt hiertoe een extra Arjos-raadsvergadering bijeen. Tijdens deze bijeenkomst besluit het overgrote deel van de raad om het hoofdbestuur te volgen in haar standpunt dat één CDA-lijst thans niet meer tegengehouden mag en kan worden. De Arjos stelt zich dientengevolge achter de ontwerp-resolutie voor de partijraad van 25 september. Voornamelijk als gevolg van initiatieven van Arjosraadsvoorzitter Jan Eerbeek, wordt tijdens het verslagjaar een start gemaakt met een meer duidelijke profilering van het instituut Arjosraad. Ingevoerd wordt een permanent overleg van de voorzitters van de provinciale Arjosraadsafvaardigingen en het presidium van de Arjosraad (bestaande uit de Arjosraadsvoorzitter en voorzitter en sekretaris van de landelijke

organisatie). Dit overleg komt in ieder geval voor iedere raadsvergadering bijeen. Deze werkwijze werpt reeds zijn vruchten af v.w.b. een meer geregelde en overzichtelijke gang van zaken tijdens de Arjosraadsvergaderingen. Met het oog hierop ontwerpt genoemd overlegorgaan een gewijzigd huishoudelijk reglement voor de Arjosraad, waarin o.m. termijnen voor het indienen en verspreiden van resoluties worden vastgelegd. Het nieuwe huishoudelijk reglement wordt door de Arjosraadsvergadering van 1 mei vastgesteld. Eveneens kan dit politiek overlegorgaan van de Arjos zich verheugen in een versterkte positie, als die wordt vastgelegd in de nieuwe statuten van de Nationale Organisatie die door de jaarvergadering in maart worden goedgekeurd. T.a.v. het politiek beleid van de Arjos wordt aan de Arjosraad nu een verantwoordelijkheid toegekend die ligt tussen die van het hoofdbestuur en de Algemene Ledenvergadering (het hoogste besluitvormende orgaan van onze organisatie).

Arjosvisie

Een belangrijk project, gericht op een programmatische inbreng t.a.v. het CDA, vindt in 1976 zijn afronding. Individuele leden, fraktiebegeleidingsgroepen, de vaste commissies en het Arjosbestuur houden zich intensief bezig met de samenstelling van een politiek program ten dienste van het CDA-ontwerp-program. Diverse concepten passeren de revue. Tijdens een conference op 6 maart van leden van het hoofdbestuur, leden van de fraktiebegeleidingsgroepen en voorzitters van de Arjosraadsafvaardigingen worden 257 amendementen verwerkt in een concept-nota t.b.v. de Arjosraadsvergadering van 1 mei. Tijdens deze Arjosraadsvergadering wordt, volgens een speciale procedure, de nota „Arjosvisie op CDA-beleid” vastgesteld. De nota wordt aan de commissie Goudswaard, belast met het ontwerpen van een CDA-program, aan de AR-kamercentrales en het partijbestuur voorgelegd. Diverse uit de Arjos-nota afkomstige amendementen t.b.v. het CDA-program, halen de eindstreep.

Jaarvergadering

Ondanks de wat excentrisch gelegen vergaderplaats (Den Haag), bezoekt een ongekend groot aantal leden de jaarlijks te houden Algemene Ledenvergadering in maart. 400 Arjosleden zijn getuige van achtereenvolgens het uitspreken van de jaarrede van Arjosvoorzitter Fred Borgman, het vaststellen van de jaarrekening 1974, het jaarverslag over 1975, wijziging van statuten van de Nationale Organisatie en een partijpolitiek gebeuren bij uitstek: discussie met fraktieleiders van de regeringspartijen. Met het oog op het feitelijk functioneren van de Arjos, heeft een speciale commissie zich met het

herzien van de Arjosstatuten beziggehouden. Het ontwerp regelt o.m. de gewijzigde verhouding tussen landelijke organisatie en regionale organisaties, het bestaan van fraktiebegeleidingsgroepen, en de positie van de Arjosraad. Het door het hoofdbestuur aangeboden ontwerp wordt met nagenoeg algemene stemmen aanvaard. Na de uitvoerige jaarrede van Fred Borgman bespreekt eveneens de nieuw-gekozen partijvoorzitter, Hans de Boer, de actuele partijpolitieke situatie. Een ander toppunt tijdens de ochtendvergadering van deze Arjosmanifestatie is de huldiging van „topledenwerper 1976” Roel Kremers uit Hooftveen. De middagbijeenkomst staat in het teken van het thema „toekomstperspektieven voor een kabinet van socialisten en christen-demokraten”. Het gekwalificeerde gezelschap dat voor dit deel van de jaarvergadering aantreedt bestaat uit de fraktieleiders van de regeringspartijen in de Tweede Kamer Aantjes (ARP), Coppes (plv. PPR), Peijnenburg (plv. KVP), Terlouw (D'66), Van Thijn (PvdA). Aan dit gebeuren wordt zowel binnen als buiten de partij op grote schaal aandacht besteed.

Bestuur

Het hoofdbestuur van de Arjos bestaat uit vertegenwoordigers van de provinciale organisaties, de voorzitters van de vaste commissies (adviserend lid) en de leden van het dagelijks bestuur. Zowel hoofdbestuur als dagelijks bestuur komen, afgezien van de vakantiemaanden, in ieder geval maandelijks bijeen ter bespreking van politieke en organisatorische zaken. Daarnaast vinden een aantal bijzondere bijeenkomsten plaats o.a. ter voorbereiding van AR-partijraadsvergaderingen. Tijdens het verslagjaar nemen twee leden van het dagelijks bestuur afscheid i.v.m. het verstrijken van hun zittingstermijn, t.w. Jan Heideman uit Aalten en Marten Jan Kuipers uit 't Harde. Zij worden opgevolgd door resp. Tibbe Breimer uit Voorschoten en Wilma Ritsema uit Groningen. Aan het eind van het verslagjaar bestaat het d.b. van de Arjos uit:

- Fred Borgman, Aalsmeer (voorzitter)
- Piet Swart, Tietjerk (vice-voorzitter)
- John Toxopeus, Den Haag (sekretaris-penningmeester)
- Tibbe Breimer, Voorschoten
- Harm Drost, Den Haag
- Wilma Ritsema, Groningen
- Klaas de Vries, Delft.

In december 1976 wordt bekend dat de Arjossekretaris een benoeming als konsulent politiek jongerenwerk aanvaardt bij het Politiek Jongeren Kontakt te Amsterdam. Het Arjosbestuur stelt vervolgens een sollicitatie-procedure in werking.

Verklaringen

Namens de Arjos worden in 1976 een aantal resoluties en verklaringen

uitgegeven.

■ De Arjosraad spreekt zich op 1 mei uit voor één CDA-lijst bij de volgende verkiezingen voor de Tweede Kamer, op basis van een aantal voorwaarden. Tevens wordt besloten genoemde voorwaarden tijdens de najaarsvergadering van de Arjosraad te toetsen.

■ In mei 1976 spreekt het dagelijks bestuur zich uit tegen de mogelijkheid om kommunisten te kiezen in bestuursorganen van de Vrije Universiteit te Amsterdam.

■ N.a.v. de onlusten in Soweto (Zuid-Afrika), veroordeelt het hoofdbestuur half juni het politie-optreden aldaar en de apartheidspolitiek in zijn algemeenheid.

■ In dezelfde maand spreekt het hoofdbestuur zich uit voor een beperkte sluiting van de Oosterschelde.

■ Eind juni pleit het hoofdbestuur bij de Staatssekretaris van Justitie, Zeevalking, voor een verblijfsvergunning voor 182 Marokkanen, die met uitwijzing bedreigd worden.

■ Juli 1976 geeft de Arjos i.s.m. de CHJO een verklaring uit waarin pogingen van de CDU om in Europees verband te komen tot een „antisocialistisch blok”, worden afgewezen.

■ Tengevolge van het bezoek van CH-kamerlid Tolman aan Zuid-Afrika, wordt door CNV-werkende jeugd, CHJO en Arjos een verklaring uitgegeven waarin het optreden van de heer Tolman in Zuid-Afrika wordt veroordeeld en waarover voorts om opheldering gevraagd wordt.

■ Op 24 september neemt de Arjosraad een definitieve beslissing over ondersteuning van één CDA-lijst bij de komende Tweede-Kamerverkiezingen.

■ Het hoofdbestuur ondersteunt in oktober de actie „Namibië vrij” i.s.m. een aantal andere protestants-christelijke jongerenorganisaties.

■ Op 14 oktober spreekt de Arjosvoorzitter zich in een verklaring uit over de (concept-)resolutie van PvdA en PPR t.a.v. voorwaarden die aan de christen-democraten gesteld zullen worden bij een volgende kabinetsformatie.

■ In november verklaren Arjos en CHJO zich voorstander van het standpunt van de AR-Tweede-Kamerfractie t.a.v. herziening van de wet gewetensbezwaren. Van al deze uitspraken wordt in Nederlandse Gedachten melding gemaakt.

Binnenlands werk

Het binnenlands werk wordt t.b.v. het hoofdbestuur behartigd door de binnenlandse commissie Arjos (bika), onder voorzitterschap van Herman Schoon te Amsterdam. De bika houdt zich in dit kader vooral bezig met de coördinatie en begeleiding van het landelijk fraktiebegeleidingsgroepenwerk,

Vervolg op volgende pag.

Comité voor varenden

„Relatievaart of „zogenaamd” eigen vervoer dient uit een oogpunt van belang voor de binnenvaart te worden teruggedrongen”. „Ook in de vaart moet nacht- en zondagsrust bevorderd worden”. „Verbeteringen van de wet goederenvervoer binnenvaart, zodat een betere verdeling van het vrachtaanbod mogelijk wordt”.

Aldus enige amendementen, die het Comité voor Varenden in het verslagjaar indient op het ontwerp-CDA-program. Het comité neemt de gelegenheid te baat het voorgelegde ontwerp uitvoerig te toetsen en ontdekt dat in het gehele program slechts één artikel is gewijd aan de schipperswereld. Met bovengenoemde aanvullingen, welke de partijraad volmondig overneemt, krijgt het geheel al een heel ander gezicht, al blijven er natuurlijk nog genoeg vraagstukken aan te kaarten. Daarna zal het Comité zich echter wel in de nabije toekomst verstaan met deskundige fractieleden uit Eerste- en Tweede Kamer. De problematiek zal zodoende wat onbesproken blijven.

Vergaderingen

Tijdens een drietal vergaderingen in 1976 passeren de nodige zaken de revue. Met de Kamerleden Schakel en Elfferich wordt in de eerste vergadering op 4 maart overleg gevoerd over de Beleidsnota Goederenvervoer. Viaag is, nu de evenredige Vrachtverdeling niet is afgeschaft, of er al dan niet een sloopregeling komt. Volgens het Comité is deze regeling een dringende noodzaak daar andere maatregelen anders „slagen in de lucht” zijn. Op 26 augustus is de bijeenkomst uitsluitend gewijd aan de behandeling van het ontwerp-CDA-program terwijl op maandag 8 november wordt stilgestaan bij de maatregelen t.a.v. de zand- en grintvaart, waarbij overwogen wordt dat de wijze van bevrachting via een bepaalde indelingsinstantie de concurrentiepositie wegneemt.

De Europese oplegeregeling voor de binnenscheepvaart is een heet hangijzer. Feit is dat de particuliere ondernemer eigenlijk de oplegeregeling niet wenst, maar men dient dan wel alternatieven aan te dragen. Moeilijk ligt vooral het voorstel om het gehele Nederlandse Waterwegennet onder deze oplegeregeling te laten vallen, hetgeen een onevenredig hoge bijdrage vormt t.o.v. de overige lid-staten Duitsland, Frankrijk en België. De laatste twee vallen zelfs geheel buiten de regeling. Inmiddels is één en ander door het Europees Parlement aanvaard, waarop de Nederlandse regering nu voor ons land – analoog aan de Europese regeling – maatregelen aan de Staten-Generaal moet voorleggen. De verwachting is dat het zittende Kabinet de zaak niet meer voor de verkiezingen in 1977 aanhangig zal maken. Desalniettemin houdt het Comité de vinger aan de pols, evenals dat gebeurt bij de onderwijssituatie voor schipperskinderen n.a.v. het voorliggende concept-wetsontwerp voor het basis-onderwijs. De integratie van kleuter- en basisschool wordt als zodanig positief beoordeeld, maar een verlaging van de leerplichtige

leeftijd plaatst de schipperskinderen opnieuw in een uitzonderingspositie. Het wordt ongewenst geacht dat kinderen reeds op 5-jarige leeftijd in een (schippers)-internaat moeten worden ondergebracht. De gehele onderwijskwestie zal ook in het nieuwe jaar een uitermate belangrijk onderdeel van de discussie zijn.

Vacatures

Wederom ontstaan in het verslagjaar enkele vacatures, nadat de heren v.d. Vlis te Katwijk aan Zee en Treffers te Lobith hun functie beschikbaar stellen. In de loop van het jaar ondergaat de samenstelling van het Comité een flinke verjonging. Achtereenvolgens treden als lid toe: mevr. G. Dragt-Verwoert te Amsterdam, J. Kolkman te Amsterdam, M. S. Mannak te Heiloo, G. Meijer te Sneek, G. Schutte te Hoogeveen en mevr. H. Vennik-Visser te Zwolle.

Samenstelling

Het comité bestaat verder uit de voorzitter ds. G. J. v.d. Kamp en de leden Fernhout en De Vries. Bovendien zijn eer-aantal personen vanuit diverse organisaties als adviserend lid aan het Comité toegevoegd, t.w. de heren Broeze, Gort, Kroes en Touw. G. v.d. Berg blijft fungeren als sekretaris van het Comité.

AR-Vrouwencomité

Nogmaals Contourennota

De discussie over de contourennota wordt in dit verslagjaar voortgezet aan de hand van de handleiding van de Werkgroep Dokumentatiemateriaal. Deze handleiding werd reeds in 1975 opgesteld en handelt over de discussienota „Op weg naar een totaal onderwijsbestel.

Op 3 april wordt een bijeenkomst gewijd aan de discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”, waar uitvoerig deze nota wordt besproken. Deze bespreking resulteert in een flink aantal stellingnamen, waarvan door het dagelijks bestuurslid mevr. Bot-Van Gijzen in een drietal artikelen in het AR-weekblad Nederlandse Gedachten verslag wordt uitgebracht.

Werkgroepen

Om de leden actief bij het werk te betrekken en aangezien het dagelijks bestuur niet alle activiteiten alleen af kan wordt veel werk gedelegeerd aan een aantal werkgroepen t.w. de werkgroepen emancipatiewerk, onderwijs, vrede en veiligheid, Europese zaken en huishoudelijk reglement NVR. Deze werkgroepen, waarin steeds een lid van het dagelijks bestuur zitting heeft om de communicatie naar het dagelijks bestuur gemakkelijk te laten verlopen, ontplooiën in het verslagjaar veel activiteiten. Zo houdt bijvoorbeeld de werkgroep emancipatiebeleid zich intensief met dit onderwerp bezig en speelt zij via het Vrouwencomité veel bruikbaar materiaal door naar de Tweede-Kamerleden. Zo wordt daarnaast door de werkgroep huishoudelijk reglement Nederlandse Vrouwenraad dit reglement zorgvuldig bestudeerd en becommentarieerd en wordt ook weer via het Vrouwencomité dit commentaar aan de NVR doorgegeven. Ook in het verslagjaar vinden weer

enkele veranderingen plaats in de samenstelling van het ARVC. Mevr. Blok-Cordewener geeft te kennen niet langer lid te kunnen zijn. Haar plaats wordt namens de k.c. Dordrecht overgenomen door mevr. Biemond. De k.c. Leiden voorziet in een tweetal vakatures, t.w. mevr. Van den Berg te Waddinxveen en mevr. Oemta te Boskoop. Voor regeling van de normale werkzaamheden komt het dagelijks bestuur van het ARVC regelmatig bijeen. Hierin hebben zitting: mevr. E. van Velthooven-Olde (presidente); mevr. A. C. Westhof-Hubée (vice-presidente); mevr. T. Bot-Van Gijzen; mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters; mevr. G. van Leeuwen-Bakker; mevr. G. van der Schoor-Timmerman en D. Corporaal (sektetaris). De uitvoerende werkzaamheden geschieden tot 1 september door stafmedewerker G. van den Berg, hetgaan na deze datum door een aantal interne verschuivingen op het partijbureau wordt overgenomen door de nieuw benoemde stafmedewerker N. M. Hogeland.

Andere vrouwenorganisaties

Via het CDA-vrouwenberaad wordt over veel zaken overleg gepleegd met de vrouwenorganisaties van CHU en KVP. In dit CDA-vrouwenberaad hebben namens het ARVC-zitting: mevr. E. van Velthooven-Olde; mevr. A. C. Westhoff-Hubée; mevr. T. Bot-Van Gijzen; mevr. G. van Leeuwen-Bakker en G. van den Berg. Regelmatig wordt ook door mevr. Kraaijeveld-Wouters (ARP-Tweede-Kamerlid) en mevr. Derksen-Koppe (lid Nederlandse equipe EUCD) aan het overleg deelgenomen. Het ARVC wordt door haar presidente vertegenwoordigd in het bestuur van de Nederlandse Vrouwen Raad, de overkoepelende organisatie van alle landelijke vrouwenorganisaties.

Geslaagd Arjosjaar

zover dit binnenlands politiek beleid betreft, en het opzetten van een landelijke studiekonferentie. Gekonstateerd kan worden dat het landelijk fractiebegeleidingsgroepenwerk in toenemende mate wortel schiet binnen de geregelde Arjosactiviteiten. Dit vermoedelijk mede tengevolge van het feit dat de groepen aanspraak kunnen maken op subsidie vanwege de landelijke organisatie. Tijdens het verslagjaar moet tevens gekonstateerd worden dat de regionalisering van het begeleidingsgroepenwerk per geval bezien dient te worden en in een aantal gevallen sukses kan hebben. Het instituut van fractiebegeleidingsgroepen wordt in 1976 voor het eerst bij statuten van de landelijke organisatie geregeld. Aan de mogelijkheid voor AR-leden om in deze werksoort te participeren wordt op diverse manieren aandacht besteed, overigens zonder enig sukses. De binnenlandse kommissie is jaarlijks verantwoordelijk voor vier door de landelijke organisatie uit te geven bulletins. De bulletins worden doorgaans samengesteld door de fractiebegeleidingsgroepen. In 1976 verschijnen bulletins over – werkende jongeren (fbg. „onderwijs en werkende jeugd”) – kernvragen over energiebeleid (fbg. „milieu”) – reaktie op de contourennota (fbg. „onderwijs en werkende jeugd”) – sociale zekerheid (fbg. „financiële en economische zaken”) Op vrijdagavond 29 en zaterdag 30 oktober vindt de door de bika voorbereide studiekonferentie over „rechtsstaat en terreur” plaats. Bij wijze van voorbereiding van deze konferentie wordt een dokumentatie samengesteld en verzorgt de redaktiekommissie van de Arjos een middenkatern voor Nederlandse Gedachten. Tijdens de goedbezochte konferentie wordt het

woord gevoerd door dr. P. J. Boukema (lid van de Raad van State), mr. H. Addens (advocaat-generaal te Leeuwarden), mr. R. B. Hartkamp (advocaat te Utrecht) en prof. dr. N. W. de Smit (zenuwarts, psycholoog te Amsterdam). Aan het eind van het verslagjaar houdt de fractiebegeleidingsgroep „jusitie” zich intensief bezig met het samenstellen van de ontwerpresolutie over genoemd onderwerp t.b.v. besluitvorming van de begin 1977 te houden Arjosraadsvergadering.

Buitenlands werk

Het buitenlands werk wordt t.b.v. het hoofdbestuur behartigd door de buitenlandse kommissie Arjos (buka), onder voorzitterschap van Henk van Heuven te Den Haag. De buka houdt zich vooral bezig met koördinatie van de fractiebegeleidingsgroepen „buitenlands beleid” en „defensie” en het opzetten van een landelijke studiekonferentie. Ook deze kommissie is jaarlijks verantwoordelijk voor vier door de landelijke organisatie uit te geven bulletins. In 1976 werden uitgaven samengesteld over: ■ oost-west relaties (deel II) ■ oost-west relaties (deel III) ■ Portugal ■ Europa. De politieke ontwikkelingen in Zuid-Europa is tevens het thema van de onder auspiciën van de kommissie verzorgde studiekonferentie die plaatsvindt op 10 januari van het verslagjaar. Inleiders tijdens deze konferentie zijn drs. H. v.d. Bergh (sektetaris buitenland van de PvdA), mr. J. A. Mommersteeg (KVP) en mr. P. Portheine (Tweede-Kamerlid) voor de VVD en lid van de Assemblée van de Raad van Europa). Tijdens deze konferentie treedt Maarten van Ditmarsch af als voorzitter van de buitenlandse kommissie. Met het oog op onze inbreng in de

Europese Unie van Jonge Christen-Demokraten (EUJCD, verwant aan de EUCD als „partij-orgaan” t.o.v. de christendemocratische fractie in het Europees Parlement), onderhoudt de Arjos kontakten met de CHJO en KVP-Jongeren d.m.v. het Christen-Democratisch Jongeren Centrum (CDJC). Gezien het toenemend belang van het Europese werk besluit de Arjos tot een voorstel om de vertegenwoordiging van de drie jongerenorganisaties naar het CDJC uit te breiden van drie naar vijf leden en tevens v.w.b. de Arjos, het bestuurselement in de afvaardiging te versterken. Namens de Arjos maken aan het eind van het verslagjaar van het CDJC deel uit: Maarten van Ditmarsch te Utrecht, Henk van Heuven te Den Haag, Wim Polman te Amsterdam, Cees Steenhoek te Barendrecht, John Toxopeus te Den Haag. Maarten van Ditmarsch is tevens lid van het dagelijks bestuur van de EUJCD. Aan het eind van het verslagjaar krijgt het CDJC tevens te maken met de oprichting van een participatie in de jongerenenquie van de E.V.P. (Europese Volkspartij; unie van christendemokraten). Naast de EUJCD is de Arjos aangesloten bij het „gesprekscentrum van Jonge Evangelische Politici in West-Europa”, waarvan eveneens lid zijn protestants-christelijke politieke jongerenorganisaties van de Scandinavische landen en Zwitserland. De belangrijkste activiteit van dit centrum is een jaarlijkse konferentie. Van 24 tot 27 juni konfereert het gesprekscentrum in Wengen (Zwitserland) over „de kwaliteit van het bestaan”. Bij deze gelegenheid worden, mede door actieve bemoeienis van aanwezige Arjosleden, resoluties aangenomen over apartheidbeleid en „levensstijl”. Tijdens de konferentie wordt Arjoslid Eric Ouwejan, benoemd tot voorzitter van het gesprekscentrum.

Organisatiekommissie

Een aantal organisatorische aangelegenheden als ledenwerving, kluboprichting en propaganda, wordt t.b.v. het hoofdbestuur behartigd door de organisatiekommissie Arjos (oka), onder

voorzitterschap van Hajé Walch die begin 1976 Hans Burgers uit Abcoude opvolgt. Tevens bereidt de oka een jaarlijks te houden introductiekonferentie voor de vele nieuwe Arjosleden voor. De introductiekonferentie die op vrijdagavond 10 en zaterdag 11 september plaatsvindt, trekt een ongekend groot aantal bezoekers (75 man). De vrijdagavondbijeenkomst wordt gewijd aan een kennismakingspel, met als doel de aanwezigen op informele wijze in kontakt te brengen met andere lotgenoten. ’s Zaterdags wordt in vervolg op inleidingen van Arjossektetaris John Toxopeus en Arjosvoorzitter Fred Borgman van gedachten gewisseld op achtereenvolgens organosatorische en politieke aspecten van de Arjos. De aanwezige Arjosleden zijn voorts in de gelegenheid om zich te laten informeren door bestuursleden van de provinciale organisaties, de koördinatoren van de landelijke fractiebegeleidingsgroepen en de voorzitters van de vaste Arjoskommissies. Ook dit jaar is de studiekonferentie weer goed voor vorming van Arjoskader op verschillende terreinen. Een andere zaak, waar de oka voortdurend op gestipt is, is de organisatorische gang van zaken bij de provinciale organisaties. Daartoe bezoeken oka-leden regelmatig provinciale bestuursvergaderingen en andere bijeenkomsten. V.w.b. het verslagjaar is het vermelden waard dat de landelijke organisatie Arjos – t-shirts uitgeeft. Het is een tegenvaller dat het entoesiasme over bestelling van dit textiel zich tot op heden heeft beperkt tot woorden en bestellingen dus nog steeds mogelijk zijn.

Redaktiekommissie

De redaktiekommissie van de Arjos weet zich belast met de verzorging van de Arjosinbreng in Nederlandse Gedachten. De kommissie staat onder voorzitterschap van Fred Borgman uit Aalsmeer. De samenwerking tussen de redaktie van Partij en jongerenorganisatie is ook in 1976 goed te noemen. In december stelt het hoofdbestuur een nota van de Arjossektetaris vast waarin de verhouding tussen ARP en Arjos t.a.v.

Nederlandse Gedachten vanaf januari geëvalueerd wordt. Op basis daarvan besluit het hoofdbestuur om de integratie van Ad Rem en Nederlandse Gedachten te handhaven. Dit besluit zal tevens aan de in 1977 te houden algemene ledenvergadering van Arjos worden voorgelegd.

CHJO en KVPJG

Subsidie van CRM voor politiek jongerenwerk, heeft een gunstige invloed op de organisatorische ontwikkeling van de beide zusterorganisaties van de Arjos: CHJO en KVPJG. In 1976 vindt intensief overleg plaats tussen de drie jongerenorganisaties, vooral over de vorming van een „federatie van christendemocratische jongerenorganisaties”. Eind 1976 liggen de eerste concepten gereed voor federatiestatuten. Arjos, CHJO en KVPJG werken voorts nauw samen in een verkiezingskommissie die tot doel heeft om de leden van de drie jongerenorganisaties te activeren en te begeleiden t.a.v. activiteiten voor de CDA-kampagne voor de aanstaande Tweede-Kamerverkiezingen. De kommissie staat onder voorzitterschap van Harm Drost uit Den Haag.

P.J.K.

Ook in 1976 is de Arjos aangesloten bij het Politiek Jongeren Kontakt te Amsterdam. In het PJK zijn de meeste politieke jongerenorganisaties vertegenwoordigd. Voor de Arjos maakt Klaas de Vries uit Delft deel uit van het PJK-bestuur. Het Politiek Jongeren Kontakt funktioneert als overlegorgaan voor de aangesloten organisaties en behartigt hun gemeenschappelijke belangen. o.a. t.a.v. CRM.

Dr. A. Kuiperstichting

Jaar van samenwerking en financiële aktie

Het jaar 1976 kenmerkt zich door een aantal gunstige ontwikkelingen. In de eerste plaats is er de voortgang in de wetenschappelijke activiteiten en de daarbij behorende publikaties. In de tweede plaats noemen we de uitbreiding van de samenwerking met de wetenschappelijke instituten van KVP en CHU, met name tot uitdrukking komende in de bundeling van de tijdschriften voor provincie en gemeentebestuurders aan welk blad vanuit onze stichting medewerking wordt verleend.

Last but not least wordt 1976 getypeerd door de pogingen om de stichting financieel gezond te maken. De daartoe genoemde ledenaktie bracht tot heden meer dan 2 ton op. Ons bestuur komt 3 maal bijeen en de stichtingsraad 2 maal ter behandeling van de voornaamste problemen.

Vier sectoren

Binnen de internationale sectie secretaris drs. H. Borstlap) komt in augustus het rapport „Bouwstenen” voor een Europees Beleid” gereed. Deze commissie onder leiding van prof. dr. H. G. Schermers is ingesteld om over dit Europees beleid te rapporteren mede naar aanleiding van de komende verkiezingen voor het Europees parlement in het najaar van 1978. De studie wordt op een landelijke en

enkele regionale studiebijeenkomsten uitvoerig besproken. Voorts zijn binnen de internationale sectie de eerste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een commissie Vredes- en veiligheidsbeleid. Aan de ARP werd advies uitgebracht over de Zuidmolukse kwestie. Sinds eind 1976 wordt basisonderzoek gepleegd om tot nadere beleidsadviezen voor onze houding t.o.v. Zuidelijk Afrika te komen. Binnen de sociaal-economische sectie (secretaris drs. H. Borstlap), die eveneens nauw samenwerkt met de secties van onze zusterinstellingen van KVP en CHU komen in de loop van 1976 twee studies gereed: „Inflatie als politiek probleem” in februari en een rapport over het Midden- en Kleinbedrijf in het najaar. Het inflatierapport komt tot stand onder leiding van prof. dr. H.W.J. Bosman. Drs. H.J. Ydo verzet als rapporteur in deze werkgroep in nauwe samenwerking met het secretariaat zeer veel werk. Het rapport wordt uitvoerig besproken op een studiedag van de instituten in april, waar o.m. de hoogleraren Dr. F.H.M. Grapperhaus, en Dr. L.F. van Muiswinkel kanttekeningen bij het rapport zetten. De studie over het midden- en kleinbedrijf komt tot stand onder leiding van drs. R. Zijlstra. Veel werk daaraan verzet Dr. B. de Vries, in nauwe samenwerking met het secretariaat, als rapporteur voor deze werkgroep. Voorjaar 1977 wordt over dit rapport een studiedag belegd. Medio 1976 start tenslotte een nieuwe werkgroep binnen de sectie sociaal-economische politiek die studie maakt van de Economische Orde. Voorzitter van deze werkgroep is prof. dr. P.A.J.M. Steenkamp. De werkgroep heeft inmiddels gekozen voor een brede opzet,

waarbij ook de vraagstukken van de internationale economische ordening aan de orde komen. In de sectie binnenlands bestuur (secretaris drs. W. van den Bos Czn.) wordt voornamelijk veel werk verzet in het kader van het maandblad „De Magistratuur”. Een werkgroep, t.b.v. themanummers van dit blad ingesteld, produceert een studie over de problematiek der kleine kernen. Voorts wordt er nazorg verleend, o.a. door middel van vele spreekbeurten, samenhangend met de publikatie van het rapport betreffende de Grondpolitiek dat in 1975 werd gepubliceerd. Een begin wordt gemaakt met de werkzaamheden voor het gemeente- en provincieprogramma 1978 en met een commissie ter bestudering van de „financiering landbouwgronden”. Vele telefonische en schriftelijke adviezen worden verleend op uiteenlopende gebieden. Voor nadere informatie zie het jaarverslag van het Verband voor AR-provincie en gemeentebestuurders. Binnen de sociaal-culturele sectie (secretaris drs. A.M. Oostlander) komt het tot publikatie van ons commentaar op de Contourennota „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”. De commissie die voor deze produktie zorgt draagt staat onder leiding van prof. dr. H. Verheul. Vanuit de Kuiperstichting worden bijdragen geleverd. Het secretariaat wordt behalve door de heren G. van Dongen en J.N. Stevers. Deze studie is onderwerp van behandeling op een studiedag over de Contourennota. Behalve deze conferentie vindt in januari nog een bijeenkomst plaats voor deskundigen ter bestudering van de nieuwe voorstellen over de verzorgingsstructuur van het onderwijs. Discussienota's vanuit de wetenschappelijke instituten vormen daarvoor het materiaal. Momenteel is een werkgroep bezig om t.a.v. de nota Hoger Onderwijs adviezen uit te brengen (secretaris drs. T. Teunissen).

Bijdragen en adviezen

PPAC Vanuit de Kuiperstichting wordt in 1976 wederom actief bijgedragen aan de totstandkoming van het tweede

PPAC-advies, met name met betrekking tot de sociaal-economische paragraaf (rapporteur drs. H. Borstlap). Zowel in deze paragraaf als in het tweede deel, dat ingaat op enige hoofdlijnen van het sociaal-cultureel beleid, wordt beoogd een aantal grondlijnen weer te geven van christen-democratisch denken op deze beide terreinen van overheidsbeleid.

CDA-verkiezingsvoorbereiding

Vanuit de Kuiperstichting is assistentie verleend aan de CDA-programmcommissie; drs. Borstlap is secretaris van de sociaal-economische sub-sectie. Drs. A.M. Oostlander neemt zitting in het Centraal Verkiezingscomité. In die functie schrijft hij de strategienotitie en neemt hij deel aan tal van bestuurlijke activiteiten waarvan het voorzitterschap van de documentatiewerkgroep de meest omvattende is.

Internationaal contact

Internationaal contact Vanuit de stichting wordt door drs. A.M. Oostlander aan de Nederlandse inbreng in de programbesprekingen voor de Europese (christen-democratische) Volkspartij bijgedragen. De afronding van dit program zal in de loop van 1977 plaatsvinden. Voorts worden ontmoetingen bijgewoond van directeuren van christen-democratische studiecentra. Daar worden met name vragen, die de grondslagen van de christen-democratie betreffen, behandeld.

Tijdschriften

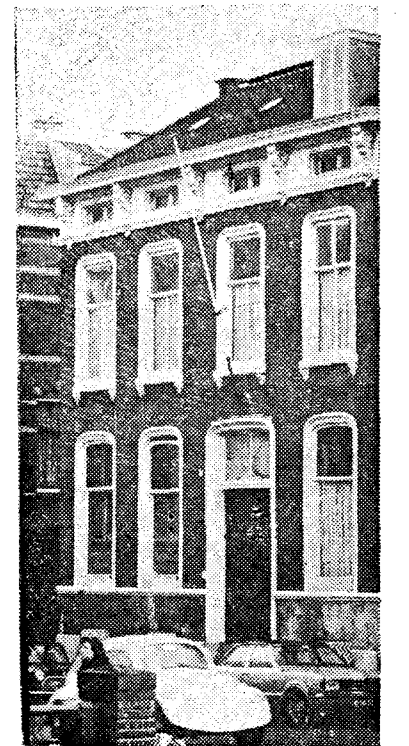
Antirevolutionaire Staatskunde (redactiesecretaris drs. H. Borstlap). Het meest in het oog springende nummer van het maandblad van onze stichting is het Groen van Prinsterer-herdenkingsnummer dat in mei verschijnt. Gepoogd wordt het accent te leggen op de betekenis van Groen's benadering van het politieke en maatschappelijke gebeuren voor de vraagstukken van vandaag. Het is een nummer geworden met een schat aan informatie over Groen en over de betekenis van zijn opvattingen voor de antirevolutionaire denkrichting. In de overige nummers wordt zoals vanouds gepoogd wat dieper en fundamenteeler op de politieke

vraagstukken in te gaan dan waartoe andere organen binnen onze partij in de gelegenheid zijn. Antirevolutionaire Staatskunde heeft een ledenbestand dat stabiel is, zij het met een toeneming van het aantal jeugdige lezers: Arjos-leden en studenten. Belangstellenden kunnen zich opgeven bij de Kuiperstichting, tel. 070-60.68.38 (vragen naar mevrouw De Goede). **De Magistratuur** (redactiesecretaris drs. W. v.d. Bos Czn.). Dit blad beleefd een laatste „afzonderlijke” jaargang. Deze jaargang mag met ere worden genoemd vanwege de belangrijke themanummers die daarin voorkomen. Door publieke bespreking van de inhoud van dit blad komt het steeds meer tegemoet aan de praktische behoefte van de lokale en regionale bestuurders.

Samenwerking instituten

Het voorzitters- en directeurenoverleg funktioneert goed. Met de beide zusterbladen van KVP en CHU wordt De Magistratuur nu opgenomen in het nieuwe CD-blad Bestuursforum. Bij de voorbereidende werkzaamheden speelt onze stafmedewerker drs. W. v.d. Bos Czn. een belangrijke rol. Hij zal van het nieuwe blad wederom de redactiesecretaris zijn. Dat het ingewikkelde proces naar de samenvoeging van deze bladen tijdig kon worden afgerond kunnen de abonnees reeds vanaf januari 1977 merken. Dit feit verdient een aparte en waarderende vermelding. Een andere co-produktie van de drie instituten wordt afgestoten naar de Stichting Burgerschapskunde. Wij

Zie volgende pagina

Het „Kuyperhuis”

Verband AR-Gemeente- en provinciebestuurders

Magistratuur gaat op in Bestuursforum

Kon in het vorige jaarverslag melding gemaakt worden van de duidelijke wens om de opinievorming en informatieverstrekking méér te kanaliseren, in 1976 nam het algemeen bestuur – toen het jaar nog maar amper was begonnen – op 13 februari het volgende besluit: Er wordt een ad hoc commissie (drs. J. Mulder, voorzitter, E. Baerends en W. van den Bos Czn., leden) ingesteld die het a.b. op 21 mei a.s. moet adviseren over een gecombineerd blad van de christen-democraten op lokaal en regionaal niveau.

Een dergelijk blad heeft de volgende voordelen: gemeenschappelijke artikelen, apart verenigingsnieuws mede informatief voor andere lezers, technische informatie kan gebundeld worden, financiële voordelen en een groot spreidingsbeleid. Op de a.b.-vergadering van 21 mei ligt het advies van de commissie reeds op tafel. De belangrijkste voorstellen luiden als volgt:

■ Gestreefd dient te worden naar één christen-democratisch maandblad ten behoeve van de lokale en regionale bestuurders.

■ Dit maandblad is de uitgave van de Vereniging van christen-democratische lokale en regionale bestuurders.

■ Zo lang dat doel niet is bereikt dient met ingang van 1 januari 1977 een gezamenlijk blad te worden uitgegeven, waarin de drie bestaande bladen zijn opgenomen. Een gecombineerd blad dus.

Als gezamenlijke uitgevers treden de huidige drie uitgevers op. Als redactie

zouden moeten fungeren de huidige bestaande drie redacties. Op 28 april wordt het bestuursvoorstel aangeboden aan het Centrum voor Staatskundige Vorming en de CH-zustervereniging, zijnde de andere twee uitgevers. Reeds in de eerste uitgeversvergadering van 30 juli wordt positief over het Verbandsvoorstel geconcludeerd. Besloten wordt:

1. dat de drie uitgevers er met kracht naar zullen streven per 1 januari 1977 hun bladen te doen opgaan in één gecombineerd blad;
2. dat, mocht onverhoopt de besluitvorming in september a.s. betreffende de ene CDA-lijst ten behoeve van de Tweede-Kamerverkiezingen 1977 negatief uitvallen, er een nieuwe situatie zal ontstaan die nader beraad behoef;
3. dat het bestuur van de CH-vereniging zo spoedig mogelijk zijn leden zal vragen met het nieuwe blad akkoord te gaan.

Daarvoor had ook het permanent redactie-overleg van de drie bladen in een brief, van 16 juni, gericht aan de uitgeversbesturen, geadviseerd om per 1 januari 1977 tot één blad te komen. De belangrijkste overweging daarbij was dat door de groeiende CDA-samenwerking op lokaal en regionaal niveau, resulterend in tien CDA-provinciale-statenfracties en vele honderden gemeentefracties de noodzaak van een deze fracties ondersteunend blad steeds meer werd gevoeld. Bovendien is het van belang de raads- en statenverkiezingen van 1978 in één nieuw blad gezamenlijk voor te bereiden. De uitwerking van de besluitvorming van de drie uitgevers werd opgedragen aan het permanent redactie-overleg. In oktober kon in de partijpers door de voorzitters van de drie uitgevers mededeling worden gedaan van het belangrijke feit dat per 1 januari 1977 er

één gecombineerd blad zou komen. Dit werd mogelijk doordat zowel de CH- als de AR-partijraad eind september besloten mee te werken aan de ene CDA-lijst bij de komende Kamerverkiezingen. Als belangrijkste functies van het nieuwe blad werden genoemd:

■ dienstverlening aan de betrokken bestuurders door middel van opiniërende en informatieve bijdragen op alle gebieden die voor hen van belang zijn;

■ het mede richting geven aan de verdere ontwikkeling van de christen-democratische lokale en regionale politiek;

■ de band tussen de CDA-bestuurders op de verschillende niveaus en in de verschillende streken versterken door uitwisseling van inzichten en ervaringen te bevorderen en door als discussiepodium te fungeren;

■ informatie te bieden over en verslag te doen van hetgeen zich in de bestuurdersverenigingen van de CDA-partijen en in andere CDA-verbanden afspeelt, voor zover dat relevant is voor de bestuurders.

Tevens werd de wens uitgesproken dat de samenvoeging van de drie tijdschriften spoedig kan worden gevolgd door de oprichting van één CDA-bestuurdersvereniging, waaraan de uitgevers het nieuwe tijdschrift zo gauw mogelijk zouden kunnen overdragen.

Het nieuwe blad kreeg de naam BESTUURSFORUM. Als ondertitel geldt: maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders. De redactie bestaat uit de volgende leden: mr. C. A. Bos (CHU), voorzitter, H. G. Cloudt (KVP), eindredacteur, mr. dr. C. Ch. A. van Haren (KVP), J. H. Reinders (CHU), mr. A. G. J. M. Rombouts (KVP), mr. L. A. van Splunder (ARP) en drs. W. van den Bos Czn. (ARP), secretaris.

Tot leden van de redactieraad zijn benoemd: drs. H. J. B. Aarts, Tweede-Kamerlid, drs. F. G. J. M. Beckers, gemeente-ambtenaar, drs. B. A. de Boer, wethouder van financiën, I. Bottenberg, gemeentesecretaris, mr. E. Brederveld, gemeentesecretaris, drs. E. Broekhuis, raadslid en secretaris van de provinciale afdeling van de CBTB, P. van Gemen, directeur van een woningbouwvereniging, mr. J. A. M. Hendrickx, gedeputeerde, mr. J. H. A. G. van Maasakkers, burgemeester, mr. W. R. van der Sluis, gedeputeerde, mw. M. H. G. van Soest-Jansbeke, statenlid, B. J. Thijssen, oud-gemeentesecretaris, en mr. N. Wijma, gemeentesecretaris.

AR-partijraden/ CDA-congres

De afgevaardigden van het Verband in de partijraad (de leden van het dagelijks bestuur) hebben zich ook in 1976 steeds unaniem geschaard achter alle partijvoorstellen c.q. resoluties die zich uitspreken voor de ene CDA-lijst betreffende de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977. Bovendien werd ter ondersteuning van de ene CDA-lijst door het dagelijks bestuur aan de leden een dringend advies gegeven om zich in te zetten voor een positief besluit binnen de eigen kiesvereniging betreffende de resolutie van de partijraad van 10 april, waarin gepleit werd voor de ene CDA-lijst. Het belangrijkste motief voor deze positieve advisering was gelegen in het feit dat, gezien de grote mate van eensgezindheid op het lokale en regionale niveau, dit ook op nationaal niveau dient te geschieden. Bovendien zijn de verschillen tussen de drie partijen onderling zo klein, dat met kracht gestreefd moet worden naar een christen-democratische politiek die op de toekomst gericht is. Tevens werd via de Kamercentrale van Den Haag door het algemeen bestuur van het Verband een aantal amendementen ingediend op het

CDA-ontwerpverkiezingsprogram. Deze amendementen lagen op het terrein van de financiële verhouding rijk/provincies/gemeenten; onderwijs; volkshuisvesting; rijks- en gemeentepolitie; ruimtelijke ordening, inrichting en beheer; openbaar vervoer; stedelijke herverdeling en projectontwikkelingsmaatschappijen. Op de AR-partijraad van 25 september werden diverse amendementen van het Verband door de partijraad overgenomen. Ook op het tweede CDA-congres van 11 en 12 december was dit het geval. Als woordvoerders traden daarbij op: E. Baerends, penningmeester, en W. van den Bos Czn., secretaris.

Jaarvergadering

De jaarvergadering stond in het teken van een groot knelpunt op dit moment: de werkloosheidsbestrijding. Welke bijdrage kunnen provincies en gemeenter

Zie 3 pagina's verder

HOUT-EN
METAAL-
BEWERKINGS-
MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Internationaal werk

Over de grenzen

Het politieke gebeuren buiten de Nederlandse grenzen verdient veel aandacht, omdat het in toenemende mate invloed heeft op het beleid in Nederland. Wat zich internationaal afspeelt oefent op de Nederlandse politiek invloed uit.

Met het naderbij komen van rechtstreekse verkiezingen voor het Europees parlement dringt de noodzaak van Europese partijvorming zich steeds sterker op.

EUCD
Reeds jarenlang doet de ARP, samen met CHU en KVP, op bescheiden wijze mee aan overleg tussen de christen-democratische partijen in Europa. Dat gebeurde via de EUCD, de Europese Unie van Christen Democraten. De drie partijen vormen daar de Nederlandse afdeling van. Sinds 1 oktober bekleeft ir. R. J. H. Kruisinga het voorzitterschap, dat hij op die datum overneemt van drs. W. K. N. Schmelzer.

H. A. de Boer wordt op die datum vice-voorzitter. Als lid van de equipe neemt hij de plaats in van drs. J. de Koning. Lid van de equipe zijn voorts van

de ARP: dr. C. Boertien en D. Corporaal. Binnen de EUCD vinden diepgaande discussies plaats over het Europees Manifest. Van Nederlandse zijde bestaan er ernstige bezwaren tegen de inleiding op het manifest, waarin uiterst programmatisch over de bronnen van herkomst van de christen-democratie wordt gesproken. De partners vinden elkaar echter, en op 21 april wordt te Parijs door het Politiek bureau van de EUCD het Europees Manifest vastgesteld.

Het is een eerste gezamenlijke aanzet tot een Europees beleid. Het manifest moet worden beschouwd als een eerste voorbereiding voor een Europees program.

Het Politiek Bureau van de EUCD vergadert als regel één maal per twee maanden. Als regel in Brussel, maar af en toe ook in één van de hoofdsteden van de aangesloten landen. Dominerend is de discussie over de voorbereidingen van een Europese Volkspartij. De conclusie van de discussie is dat zo'n partij dient te worden opgericht door de partijen, die deel uitmaken van de Europese Gemeenschap, omdat de oprichting met name gericht is op een functioneren binnen die gemeenschap. Enkele landen zijn daar nogal ongelukkig mee.

Europees Democratisch Centrum
Een ander onderwerp dat veel stof tot discussie geeft is het linkse denkbeeld om te komen tot een Europees Democratisch Centrum. Zo'n centrum zou moeten fungeren als ontmoetings- en gespreksplaats voor al de partijen, die niet christen-democratisch, liberaal, socialistisch, of communistisch zijn, maar die zich qua program en mentaliteit verwant voelen tot de christen-democraten. Van Nederlandse zijde wordt – vooral gesteund door Belgen en Italianen – krachtig stelling genomen tegen dit streven. De equipe vindt dat er eerst een Europese Christen-democratische partij moet komen en dat op basis van program en statuten bezien kan worden of er daarnaast nog iets moet gebeuren. De equipe voelt niets voor een centrum, dat zich in de praktijk vooral zou ontpoppen als een plaats waar met name contacten zouden gaan plaatsvinden met andere conservatieve partijen. Unaniem en ondubbelzinnig is van dat standpunt blijk gegeven. Het plan is door de Duitsers voorlopig in de ijskast gezet, maar het zal daar ongetwijfeld niet blijven.

Europese Volkspartij
Belangrijk zijn de gesprekken rondom de oprichting van de Europese Partij van christen-democraten. Ook hierbij manifesteren zich duidelijk verschillen. Met name tussen Nederland, deels gesteund door België en Italië, en de overige landen. De verschillen spitsen zich toe op de inleiding tot de statuten waarin naar Nederlands oordeel duidelijk moet blijken, dat het om een

christen-democratische partij gaat. De discussie daaromtrent loopt bevredigend af. Ten aanzien van de naam pleit Nederland voor Europese Christen-democratische (Volks)partij, terwijl de Duitsers daar niets van moeten hebben. In feite willen zij wel van de benaming „christen-democraten” af. Na zeer langdurige discussie vinden de partijen elkaar in de benaming „Europese Volkspartij, federatie van christen-democraten in Europa”. Niet geheel bevredigend, maar de equipe meent, dat hier geen breukpunt van gemaakt mag worden. De partijbesturen en het CDA-bestuur stemmen daarmee in. In april wordt te Brussel tot de oprichting besloten; op 8 en 9 juli wordt de nieuwe partij te Luxemburg ten volle gepresenteerd. Voorzitter van de partij is de Belgische premier L. Tindemans. De nieuwe partij stelt met voortvarendheid een programcommissie in; namens de ARP heeft daarin drs. W. Oostlander zitting. Vanuit Nederland wordt de ontwikkeling van de EVP, federatie van christen-democraten in Europa kritisch beschouwd, met name in die zin, dat de equipe meent, dat de Nederlandse partijen zich in het program en het beleid van de partij goed moeten kunnen herkennen. De delegatie van iedere partij in de equipe wordt met één persoon uitgebreid, omdat zij tevens fungeert als Nederlandse afdeling van de nieuwe partij. De ARP benoemt mr. W. Aantjes in de equipe.

Engeland
Een kleine delegatie uit de equipe, bestaande uit drs. W. K. N. Schmelzer,

dr. R. J. H. Kruisinga, dr. A. Oliemans en D. Corporaal, brengt op 26 februari een informeel bezoek aan de Conservatieve Partij in Engeland, teneinde zich te oriënteren omtrent een aantal avvalligen en teneinde nader uiteen te zetten hoe in de equipe gedacht wordt over een Europees Democratisch Centrum. Het is een nuttig gesprek, waaruit blijkt, dat er bij de Engelse conservatieve begrip bestaat voor het Nederlandse standpunt. Op 6 december brengt mevrouw Thatcher een bezoek aan Nederland, waarbij zij gesprekken heeft met diverse Nederlandse politieke partijen. Zij heeft o.a. een gesprek met de equipe.

Scandinavië
De Scandinavische Christen-democratische partijen beleggen van 29 tot en met 31 juli een twee-jaarlijks congres in Sealand (Denemarken). ARP en CHU zenden vertegenwoordigers naar dit congres. Van de ARP zijn dat de heer H. A. de Boer, D. Corporaal en dr. S. Faber. In aansluiting op de in Denemarken gevoerde gesprekken richt de equipe het verzoek tot de Denen om toe te treden tot de nieuwe Europese partij, terwijl aan de Noren wordt gevraagd het lidmaatschap van de EUCD aan te vragen. De gesprekken hierover zijn nog niet afgesloten.

Spanje
Van 8 t/m 11 december brengt een delegatie aan de Spaanse christen-democraten o.l.v. Gil Robles een oriënterend bezoek aan Nederland. Met tal van bevindingen wordt gesproken. Het verstevigt de contacten tussen de Spaanse en de Nederlandse equipe.

Kader- en vormingswerk

Meer mogelijkheden voor het kaderwerk

De Stichting Kader en Vormingswerk kan in 1976, dank zij de subsidieregeling krachtens welke de vormingsactiviteiten van politieke partijen gesubsidieerd worden, haar activiteiten aanzienlijk uitbreiden. Deze financiële mogelijkheden resulteren in een toenemend aantal publikaties en het per 1 oktober 1976 in dienst treden bij de Stichting van de heer W. Eikelboom.

Coördinatie Commissie
De activiteiten van de afzonderlijke vormingsstichtingen van KVP, CHU en ARP worden gecoördineerd in de zgn. Coördinatie Commissie, onder voorzitterschap van oud-staatssecretaris mr. C. E. Schelfhout. Met betrekking tot die samenwerking stelt het bestuur van de Stichting kader- en vormingswerk ARP zich op het standpunt dat deze analoog

met de ontwikkeling van de partijorganisatorische samenwerking van de afzonderlijke CDA-partijen moet geschieden. Dit standpunt laat inmiddels onverlet, dat diverse Stichtingspublicaties gezamenlijke uitgaven zijn, en dat de te organiseren kursussen openstaan voor alle CDA-leden en dat sprekers uit de verschillende partijen daaraan hun bijdrage leveren.

Publikaties
De uitgave van de lessen maatschappijleer onder de titel „Politiek? Kom nou!” waarvan er in totaal drie worden uitgegeven, wordt vanwege de grote vraag voortgezet. In 1976 verschijnen er 2 lesbrieven: les twee handelt over politieke stromingen in Nederland. Les 3 draagt als titel „Samen-werken: een hele onderneming”. Voorts verschijnen in het kader van documentatie- en cursusmateriaal: ■ een boekje van de hand van Prof. dr. A. J. Vermaat over onze economische orde, versobering, ethiek en politiek onder de titel „Spelregels voor economie

W. Eikelboom en politiek”. ■ een documentaire uitgave over de CDA-grondslagdiscussie „Van Woudschoten tot Hoogeveen”. ■ een boekje met actuele informatie over Oost-Europa onder de titel „Onder hamer en sikkel”. ■ en „last but not least” zijn ter gelegenheid van de Groen van Prinsterer-herdenking een groot aantal artikelen, naar aanleiding van die herdenking op 19 mei 1976, gebundeld en door de gezamenlijke vormingsstichtingen uitgebracht onder de titel „Een Staatsman ter navolging, Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)”.

Bestuur van de Stichting
In het bestuur van de Stichting doen zich enkele mutaties voor. Mr. A. Herstel (voorzitter) en mevrouw R. Brinkman, treden af. In 1976 hebben in het bestuur zitting: N. Schouten (voorzitter), D. Corporaal (secretaris/penningmeester), drs. D. Boonstra, I. van Dellen, F. Jonkman, mevrouw C. C. Kakes-Veen, mevrouw J. R. H. May-Weggen, J. Stavast, J. A. A. Uittenbogaard en drs. C. Bremmer. De heer J. Stavast treedt tot het bestuur toe. Drs. C. Bremmer is als part-timer, en W. Eikelboom als full-time stafunctionaris in dienst van de Stichting, terwijl mej. P. B. B. Schütz belast is met administratieve werkzaamheden. (part-time).

Werkgroep Documentatie
Onder de Stichting ressorteren ook het buitendienstwerk, waarover elders in dit nummer nadere gegevens worden verstrekt en de werkgroep documentatiemateriaal AR-vrouwengroepen, die de binnen de ARP-functionerende ARVC behulpzaam willen zijn bij haar politiek vrouwenwerk. De werkgroep heeft zich daartoe intensief beziggehouden met het onderwijsbeleid, welke werkzaamheden resulteren in het verschijnen van een handleiding bij de discussie over een totaalonderwijsbeleid onder de titel „De ARP en het onderwijsbeleid”. Voorts is de groep actief geweest t.b.v. ARVC, waarvan de resultaten zichtbaar zijn in tal van amendementen op het

CDA-ontwerpprogram. De samenstelling van de werkgroep is als volgt: mevrouw T. Bot-van Gijzen (voorzitter), mevrouw J. G. Brants-Le Cointre, mevrouw N. van Dijk-Koffeman, mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters, mevrouw J. R. H. May-Weggen, mevrouw A. J. Verhoog-Bokma, mevrouw S. de Vries-Delhaas, mevrouw A. C. Westhoff-Hubée, D. Corporaal. De plaats van G. van den Berg wordt m.i.v. 1 oktober ingenomen door W. Eikelboom.

Kursussen
Na beëindiging van de kaderkursus het seizoen 1975/76, voorjaar 1976, starten er voor het seizoen 1976/77 in oktober weer twee kaderkursussen en wel te Zwolle en Soesterberg. Het aantal deelnemers te Zwolle bedraagt 29, terwijl voor de cursus te Soesterberg, die een deelnemersaantal van 45 heeft, het aantal aanmeldingen groter is dan de plaatsingsmogelijkheden. Voorts worden er voor oud-kursisten een tweetal bijscholingsbijeenkomsten georganiseerd, waarvoor een grote belangstelling bestaat. Blijkens het aantal aanmeldingen en de reacties van de deelnemers voorzien deze kursussen in een behoefte en voldoen ze aan de gestelde doeleinden, nl. de partij voorzien van voldoende geschoold kader. Het blijft echter zaak dat met name de kiesverenigingen en andere regionale afdelingen gebruik maken van de capaciteiten van kaderkursisten. In de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Gelderland worden regionale kursussen georganiseerd.

Dr. A. Kuiperstichting

Vervolg van vorige pag.
bedoelen de periodiek „Politiek Overzicht”. Gezien het gebrek aan mankracht en geld lijkt het ons beter om deze documentaire arbeid aan anderen over te dragen. In verreweg de meeste wetenschappelijke activiteiten is er sprake van nauwe samenwerking met KVP- en CHU-collega's. Het blijkt steeds mogelijk om in CDA-verband tot gezamenlijke stellingnames te komen. Drs. A.M. Oostlander schrijft een nota over de toekomst van de wetenschappelijke instituten en de mogelijkheden bij integratie. De samenwerking doet ook de vraag rijzen of we niet in één gemeenschappelijk gebouw kunnen gaan zetelen. Aangezien bij deze vraag ook de partijen betrokken zijn wordt er een huisvestingscommissie ingesteld, bestaande uit afgevaardigden van de partijsecretariaten, de secretaris van het CDA en de directeuren van de wetenschappelijke instituten onder

voorzitterschap van de directeur van de Kuiperstichting. Als eerste belangrijke stap komt men tot aankoop van het pand Kuiperstraat 1 door de Stichting Fonds Christen-democratisch Wetenschappelijk werk. Voortgaande op deze weg zou er ook feitelijk iets meer terecht kunnen komen van de baten van de samenwerking die tussen de instituten bestaat. De formele gescheidenheid is, ondanks de goede verhoudingen, een wezenlijk nadeel voor effectieve taakverdeling. Dit verschijnsel wordt door de huisvesting in 3, op enige afstand van elkaar gelegen, panden nog versterkt. Door de vorming van een gemeenschappelijke fractie van KVP, ARP en CHU in de IIe Kamer wordt de verhouding van de AR-fractie en de Kuiperstichting in formele zin enigszins gewijzigd. De informele contacten, in de vorm van wederzijdse advisering, kunnen evenwel vruchtbaar worden genoemd. De relaties met de stichtingen voor Kader- & Vormingswerk kenmerken zich

door onderlinge hulp en advisering ieder vanuit eigen specialiteit. Drs. A.M. Oostlander neemt, als afgevaardigde van de wetenschappelijke instituten, deel aan de Coördinatiecommissie van de Stichtingen Kader- & Vormingswerk. Daardoor worden mogelijkheden geschapen tot een verbetering van de onderlinge afstemming van onze werkzaamheden.

Personeel
In de personele samenstelling komt weinig verandering. Het secretariaat wordt uitgebreid met mevrouw Groeneweld, die voor de stichting geen onbekende is. Voorts komt een politicoloo van de VU (Jaap Moorlag) als stagiaire onze bemanning tijdelijk versterken. Het bestuur wil ten aanzien van de uitbreiding van de staf een voorzichtig beleid voeren.

Financiële positie
Tegenover een tendens om de regering van wetenschappelijke raden en planbureaus te voorzien met de daarbij behorende staven en budgetten worden de partijen steeds meer in het nauw gedrongen. De vertrouwing die zodoende in het politieke studiewerk ontstaat is helaas

nog niet ieder opgevallen! Met des te meer vreugde constateren wij dat het werk van de (zo kleine) Kuiperstichting in onze partij met veel sympathie wordt gadeslagen. Ruim een kwart van de partijleden draagt aan de financiële aktie zo'n 220.000 gulden bij. Daardoor kan het gat in de begroting van 1976 en waarschijnlijk zelfs in dat van 1977 worden gedicht. Daarnaast ontvangen we van de partij nog een gift van f 30.000,- en verhoogt de partij met ingang van 1 januari 1977 z'n bijdrage per lid met f 1,- geïndexeerd, terwijl ook voor 1 januari 1978 nogmaals eenzelfde verhoging wordt toegezegd. Met het Verband van AR-provincie- en gemeentebestuurders worden onderhandelingen gevoerd gericht op een bijdrage ook van hun zijde. Dit heeft tot gevolg dat een subsidie groot f 40.000,- op hun begroting 1977 is opgenomen! Bestuur en leden van het Verband scheppen daarmee een belangrijk precedent voor de toekomst van een eventueel CDA-instituut. De bestudering van lokaal en regionaal beleid is op deze wijze voor langere termijn verzekerd. Naast deze verbeteringen van de financiële positie worden nog maatregelen genomen om uit het bezit

van de Kuiperstichting een beter rendement te verkrijgen. Ook dit heeft nu al tot relatief belangrijke resultaten geleid. Wij hopen dat ook in het jaar 1977 grote en kleine bedragen op ons gronummer 51385 geboekt zullen worden. De Kuiperstichting is vast verankerd in de basis van onze partij. Ten aanzien van de oplossing van de acute en structurele financiële problemen zijn we nu op een goede weg. In het bestuur van de stichting worden concrete plannen voor de toekomst besproken. Daarbij is het van belang om voor een C.D.-studiecentrum een goede plaats in het politieke gebeuren te verzekeren. Vooral ook in verband met onze presentatie op Europees niveau zal een duidelijke inbreng op principeel gebied geleverd moeten worden. Dat maakt ons werk tot één van de zinvolste die men zich in dit veld denken kan. Moge de band met de partijleden en partijorganen blijven zoals die nu is opdat in steeds bredere kring de politieke betekenis van de Evangelische inspiratie beseft wordt.

Partijsecretariaat

Veel verschuivingen op het partijbureau

De zesde paragraaf uit de partijstatuten handelt over het partijbestuur. Het laatste artikel daarvan, artikel 24, gaat over partijsecretariaat.

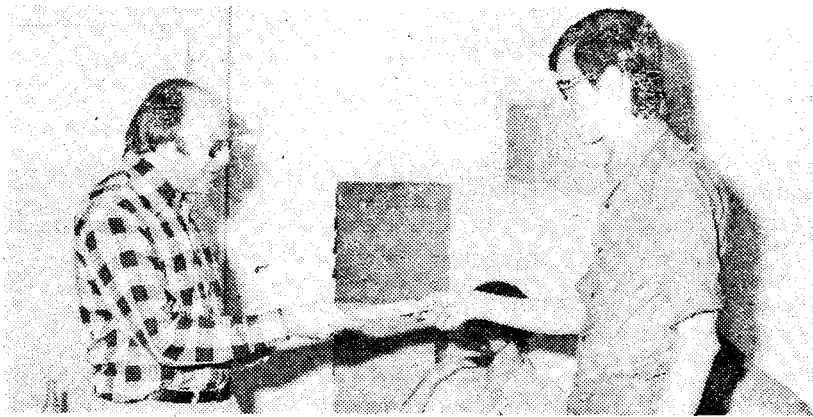
Dat is niet zo verwonderlijk, want bij het partijbestuur berust de algehele leiding van de ARP, en bij het dagelijks bestuur de dagelijkse leiding. Beide besturen worden in hun werkzaamheden bijgestaan door het partijsecretariaat. En daarmee is dan de plaats en de positie van het partijbureau aardig aangeduid. Binnen het raam van de uitgezette beleidslijnen heeft het secretariaat een beleids-voorbereidende en een beleids-uitvoerende functie. De beleids-voorbereidende functie geldt met name ten aanzien van het dagelijks bestuur en partijbestuur. De beleids-uitvoerende ten aanzien van de gehele partij. Daarmee is aangegeven, dat een zelfstandig optreden van het partijsecretariaat met een eigen beleid, niet mogelijk is. En dat behoort ook zo te zijn. Naast de zojuist genoemde taken functioneert het partijsecretariaat ook als het technische en administratieve apparaat. Ook daaraan zitten meer veel omvattende werkzaamheden vast. Voor velen in de partij doet het partijsecretariaat daarnaast – gelukkig – dienst als vraagbaak en informatiebron.

Medewerkers

Onder de medewerkers doen zich in 1976 tal van verschuivingen voor. Onder degenen die het partijbureau verlaten zijn verschillende medewerkers met een „lange staat van dienst”. Van de secretaresse-afdeling, nemen einde augustus afscheid, mev. C. Verhagen-de Jong en mev. J. de Koff-Busschman. Beiden vele jaren in dienst van de partij. Voorts neemt adj. secr. M. N. G. Kool per 1 september afscheid, wegens een benoeming tot secretaris bij de Bond van Christelijke Ondernemers in het Bakkersbedrijf. Als Arjos-secretaris en adj. secretaris is Kool meer dan 7 jaar aan de partij verbonden

geweest. L. A. Smit verlaat als jongste medewerker het partijbureau op 1 juni. Mevr. Groenewold-Joevenaar is van 1 mei tot 22 december in dienst van de partij. Een langdurige ziekte is er de oorzaak van dat zij in die periode slechts kort werkzaam kon zijn. Ook nam mej. E. Paridon, na 11 maanden in dienst te zijn geweest, afscheid. Tegenover dit alles staan ook diverse nieuwe gezichten. W. Eikelboom treedt met ingang van 1 november 1976 in dienst van de Stichting kader- en vormingswerk ARP. N. M. Hogeland wordt de nieuwe redactiesecretaris per 1 september in verband met de benoeming van C. Bremmer tot adj. secretaris met ingang van dezelfde datum. Met ingang van 1 januari doet J. Brunsting als sous-chef de bureau zijn intrede. Mevr. R. Voerman-Nieuwenhuyse (part-time) en mevrouw T. Micola von Fürstenrecht-Kruis en mej. P. B. Schütz (part-time) komen de secretaresse-afdeling versterken, waarvan mevrouw Voerman de leiding heeft. Mevr. T. Verbaan-Keus versterkt met ingang van 1 september de leden-administratie. Op de brochure-kamer komen als „nieuwe gezichten” mej. S. van Bree, die 3 dagen per week op het bureau werkzaam is en 2 dagen per week nog naar school gaat, als jongste medewerker, en mej. M. van Berlo, die de verzending en administratie van de brochures is toevertrouwd.

Overzicht werkzaamheden Secretaris D. Corporaal zwaait de scepter op het partijbureau. Hij heeft de eindverantwoordelijkheid voor het functioneren van het partijsecretariaat en is als zodanig belast met de algemene beleidsvoorbereiding. Hij houdt zich o.a. bezig met de voorbereiding van de vergaderingen van presidium en dagelijks bestuur; onderhoudt de contacten met fracties, Kuypersstichting en bewindsliden; is secretaris van de Stichting Kader- en vormingswerk ARP en neemt deel aan het secretarissen-overleg van de drie partijen en CDA-secretaris. Voorts is hij verantwoordelijk voor de radio- en tv-uitzendingen van de partij en zit uit hoofde van zijn functies in tal van

Partijsecretaris Corporaal (links) overhandigt de heer Kool (rechts) – de scheidende adjunct-sekretaris – de bekende „envelop-met-inhoud”

werkgroepen en commissies. C. Bremmer is als adj. secretaris diens vervanger. Hij is o.a. belast met de werkzaamheden betreffende het partijbestuur, met een belangrijk deel van de correspondentie en voorts is hij belast met de dagelijkse leiding van het kader- en vormingswerk. Daarnaast is hij belast met de voorbereiding van de vergadering van de Organisatie-Commissie en Stichtingsbestuur. Ook is hij belast met de interne planning en coördinatie van werkzaamheden. De heer A. v.d. Wees, heeft als chef de bureau de algemene leiding van de financiële administratie. Hij voert de boekhouding en is verantwoordelijk voor alle financiële aangelegenheden, zoals begrotingsbewaking, voorbereiding voor de jaarrekening en begroting en dergelijke. J. A. Brunsting is sous-chef de bureau. Hij voert de leden- en abon.adm. en o.a. de salaris-administratie en heeft de leiding van de werkzaamheden m.h.o. de leden- en abonnementenadministratie. Stafmedewerker G. v.d. Berg is belast met de voorlichting. Hij geeft schriftelijk en mondeling inlichtingen, beoordeelt in eerste instantie reglementen, die ter goedkeuring worden voorgelegd, en is betrokken bij de voorbereiding van conferenties. Daarnaast heeft hij de leiding van de buitendienstmedewerkers, en is belast met de voorbereiding van de partijraden. N. M. Hogeland, heeft de functie van redactie-secretaris van het weekblad Nederlandse Gedachten. Voorts voert hij werkzaamheden uit voor het AR-vrouwencomité. Stafmedewerker W. Eikelboom is in dienst van de Stichting kader- en vormingswerk ARP, waarover u elders

meer leest. J. A. M. Toxopeus is secretaris van de Arjos, formeel wel in dienst van de partij, maar verder ten aanzien van de werkzaamheden zelfstandig. De leden- en abonnementenadministratie wordt verzorgd door mev. S. H. Mourits-Korteweg (part-time), mevrouw T. Verbaan-Keus en mej. Y. van Bree. Op de secretaresse-afdeling werken mev. R. Voerman-Nieuwenhuyse (part-time), mev. J. M. Kruis-Van Bree, mev. Th. V. Micola von Fürstenrecht-Kruis en mej. P. B. Schütz (part-time, in dienst van de Stichting kader- en vormingswerk ARP). Mej. Y. Kaffa is belast met de administratie van advertenties, bestuursnotities en vaste extra bijdrage. Mevr. E. Jansen-Keuvelaar houdt zich met name bezig met de contributie-administratie en met de samenstelling van de partijraad. Mej. M. van Berlo verzorgt de brochure-verzending en -administratie terwijl mej. S. van Bree als jongste medewerker o.a. belast is met koerierdiensten en assisteert bij brochure-verzendingen e.a. werkzaamheden. Mevr. M. van Geest-Kuipers is telefoniste/receptioniste. In totaal zijn er 20 personen in dienst van de partij, waarvan 3 voor halve dagen. Dat betekent een grotere bezetting dan in voorgaande jaren het geval was. Het partijsecretariaat kent een personeelscommissie, onder voorzitterschap van de partijsecretaris, die ongeveer 1 maal per maand bijeenkomt en waar alle aangelegenheden – het secretariaat betreffende – kunnen worden doorgesproken. De staf van het secretariaat houdt iedere

maandagmorgen een korte werkbepreking om de lopende zaken onder de loop te nemen en elkaar te informeren over de belangrijkste punten. Voorts worden geregeld gesprekken gevoerd met de p.r.-adviseur J. N. A. Groenendijk en de voorlichter van de AR-Tweede-Kamerfractie, P. van Tellingen, over de actuele organisatorische en politieke zaken.

Mutaties

De ruim 59 000 leden en 12 500 abonnees op het partijweekblad Nederlandse Gedachten, zorgen voor veel mutaties. In totaal 19 258. Het derde jaar van de centrale contributie-inning verloopt redelijk. Het aantal leden dat reageert op de eerste accept-girokaart is hoger dan het jaar daarvoor. Dat blijkt ook zo bij de tweede en derde accept-girokaart. De afwikkeling van de kwitanties laat opnieuw te wensen over. Het aantal zelf-innende kiesverenigingen neemt opnieuw af. In verband met het besluit van ARP, CHU en KVP, om een programma te laten ontwerpen, waarop de leden-, abonneementen- en contributie-administraties van de drie partijen en het CDA gezamenlijk verwerkt kunnen worden, wordt veel tijd en energie gevraagd van de leden-administratie. Er worden heel wat overuren gemaakt om de voorbereiding van de contributie-inning voor 1977 ordelijk te laten verlopen. Al deze extra inspanningen nemen niet weg, dat er sprake is van tijdnood bij deze voorbereidingen. De accept-girokaarten voor 1977 gaan later dan gewoonlijk de deur uit. Ook de penningmeesters moeten langer dan gewoonlijk wachten op de gegevens na de laatste uitdraai van de contributie-betalingen. De VEB'ers, die f 15,- of meer geven ontvangen enkele publikaties, t.w. „Een Kleine Eeuw Kleine luyden” en „Naar een nieuw Elan”. Een aktie wordt gevoerd om het bedrag dat jaarlijks als vaste extra bijdrage gegeven wordt te verhogen tot f 25,-. Deze aktie ondervindt weerklank. In totaal werken thans 1563 personen mee.

Publikaties

Mede in het licht van het verstrekken van voorlichting en informatie zien de volgende publikaties het licht. ■ Jaarverslag 1975. ■ De Fractie in Aktie V en VI, ■ Gedeele Verantwoordelijkheid, ■ Naar een nieuw Elan.

Nederlandse Gedachten

Nieuwe redactie-sekretaris van start

Een belangrijke gebeurtenis in 1976 voor wat betreft het ARP-werkorgaan is het vertrek van de redaktie-sekretaris drs. C. Bremmer als gevolg van zijn benoeming tot adjunct-sekretaris van de partij.

Vanaf 1 september worden zijn werkzaamheden overgenomen door de nieuw-benoemde redaktie-sekretaris N. M. Hogeland.

Nieuw jasje

Per 1 januari van het verslagjaar wordt „het jasje” van Nederlandse Gedachten iets gewijzigd. Zo is er bijvoorbeeld een ander lettertype gekozen – „broodletter” heet dat in grafisch jargon –, de vignetten zijn als regel vernieuwd en hier en daar wordt de pagina-indeling wat gewijzigd. Uiteraard vraagt een dergelijke verandering enige tijd om aan te wennen, maar de redaktie is van mening dat één en ander geslaagd is en is ervan overtuigd dat de lezers niet graag meer terugverlangen naar de oude vormgeving.

Goede samenwerking

Ook in dit tweede jaar is er sprake van een goede samenwerking tussen de redaktie van N.G. en de Arjos-redaktie-kommissie. Deze kommissie verzorgt de Arjos-inbreng en N.G. Door de steeds toenemende samenwerking op politiek en organisatorisch terrein in CDA-verband

wordt ook dit jaar de tot een maandelijks middenkatern van 4 pagina's uitgeoefde rubriek „CD-Aktueel” voortgezet. Ook in de ledenkontakt-organen van de KVP en CHU wordt deze rubriek opgenomen. Het speciale redaktieteam van CD-Aktueel zal echter na 1 januari 1977 tijdelijk op non-aktief worden gesteld. De partijbesturen hebben namelijk besloten om na 1 januari tot en met de verkiezingen in mei 1977 met een zeven-tal volledig gemeenschappelijke CDA-nummers uit te komen i.p.v. de ingevoegde CDA-rubriek. Ook voor deze gemeenschappelijke nummers wordt een speciaal redaktieteam samengesteld bestaande uit 2 afgevaardigden uit elk van de

N. M. Hogeland

„moederredakties”, 2 afgevaardigden uit het Centraal Verkiezings Comité en één rechtstreeks CDA-lid. Namens de ARP hebben in dit team zitting D. Corporaal, dr. W. de Kwaadsteniet en N. M. Hogeland.

Themanummers

In 1976 wordt een aantal themanummers uitgebracht. Allereerst het „Oost-Europa-nummer” met een schat aan actuele informatie, naar aanleiding waarvan de brochure „Onder hamer & sikkel” verscheen. Vervolgens verschijnt een gemeenschappelijk herdenkingsnummer onder de kop van Nederlandse Gedachten en de Nederlander, CHU-werkblad. In dit herdenkingsnummer wordt uitgebreid aandacht geschonken aan de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer via een groot aantal interessante artikelen. Tenslotte wordt in het najaar de bekende ledenwerfkatern aangepast en opnieuw in de krant opgenomen. Van deze ledenwerfkatern – de naam zegt het al – wordt ten behoeve van de ledenwerving voor de ARP een groot aantal overdrukken gemaakt.

Uitbreiding

Het stemt de redaktie tot dankbaarheid dat ook in 1976 het aantal abonnees op Nederlandse Gedachten weer is toegenomen. De redaktie bestaat uit: G. A. Kieft (voorzitter); Mevr. T. van Gelder-De Boer; H. W. v.d. Brink dr. W. de Kwaadsteniet; mr. C. v.d. Wetering; G. F. Ph. de Boer (Arjos-vertegenwoordiger); D. Corporaal en tot september drs. C. Bremmer (redaktiesekretaris); na 1 september is de laatste opgevolgd door N. M. Hogeland. Het ledenkontakt-orgaan AR-Post verschijnt 6 maal. In toenemende mate maken kamercentrales gebruik van de mogelijkheid van een wisselpagina, waarvoor zij eigen kopij leveren.

Regionale campagne teams

Verkiezingen vragen veel aandacht

Sinds de verkiezingen van 1971 werkt de ARP met zgn. regionale campagne teams. Oorspronkelijk in het leven geroepen om in de diverse Kamercentrales activiteiten te verrichten voor de Kamerverkiezingen, hebben de teams sinds 1972 een meer permanent karakter gekregen, die zich ook inzetten om kiesverenigingen te activeren, ledenwerfcampagnes te organiseren e.d.

Het afgelopen jaar staat reeds in het teken van de voorbereidingen voor de Kamerverkiezingen 1977.

Campagnevoering

Op 13 en 14 februari wordt een brainstormingsbijeenkomst belegd in „Kerk en Wereld” te Driebergen, waarbij de komende campagnevoering centraal staat. Zowel de politieke als organisatorische aspecten komen uitgebreid aan de orde. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat met één CDA-lijst aan de verkiezingen wordt deelgenomen. Alhoewel daartoe nog niet definitief is besloten, constateert men dat, gezien de lange voorbereidingstijd en d noodzaak van spoedige overeenstemming in verband met één campagne, snel kontak hieromtrent met CHU en KVP en het dagelijks bestuur van het CDA vereist is. Men komt tevens tot de konklusie dat het noodzakelijk is dat éénheid en het profiel van het CDA nadrukkelijk tot uitdrukking komt, wanneer de voorkeur wordt

gegeven aan één lijstaanvoerder. Ook dient het CDA zich zo mogelijk uit te spreken over samenwerking met niet-christen-demokratische partijen, die de beste garantie biedt voor realisering van de CDA-doelstellingen, vastgelegd in het verkiezingsprogram en op basis van verkiezingsthemata.

„Non-aktief”

Tijdens een bijeenkomst op 7 mei 1976 wordt in de eerste plaats de organisatorische opbouw van de campagne teams nagegaan, zowel intern als kontak in CDA-verband. Partijvoorzitter De Boer geeft een toelichting op de stand van zaken t.a.v. de gezamenlijk te voeren campagne. In de opzet is een uiterst belangrijke rol toebedeeld aan de Landelijke Verkiezingsraad (l.v.r.). Vanuit elk AR-campagne team zal daarin ook een persoon vertegenwoordigd zijn. Benadrukt wordt dat men nu in elke Kamering snel tot overeenstemming met de CDA-partners dient te komen over de gezamenlijk te voeren campagne. Er wordt van uitgegaan dat deze bijeenkomst voorlopig de laatste is in deze samenstelling en dat blijkt terecht. Vanaf augustus 1976 worden regelmatig bijeenkomsten belegd met vertegenwoordigers van CDA-campagne teams ter voorbereiding op de verkiezingscampagne in 1977, en geheel volgens de opzet van de campagne. Dat houdt als zodanig in een voorlopig op non-aktief staan van de specifieke AR-campagne teamactiviteiten. De bemanning draait echter volop mee in de te ondernemen CDA-verkiezingsactiviteiten.

Konferenties:

CDA-studiedagen zetten aan tot werken

Als gevolg van de steeds nauwere samenwerking van aan de ene kant tussen de Stichtingen kader- en vormingswerk van de drie CDA-partijen onderling en aan de andere kant tussen de drie gezamenlijke stichting en de wetenschappelijke instituten worden ook in 1976 op basis van die samenwerking studiekonferenties georganiseerd.

De wetenschappelijke instituten in 1976 bieden feitelijk de basis voor de gemeenschappelijke studiedagen.

Onvolledig gezin

Op 26 februari 1976 vindt te Utrecht, in samenwerking met het CDA-vrouwenberaad een studiedag plaats met als thema: „Onvolledig gezin”. Als basis voor dit thema dient het t.g.v. het Internationaal jaar van de Vrouw gepubliceerde rapport „Samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij”. Mevr. drs. M. Pastoor-Koopman, die de plaats van het gezin in de samenleving bespreekt pleit voor een mentaliteitsverandering van de maatschappij zelf. Want als gevolg van de veranderingen in breed maatschappelijk verband zal het gezin en de visie op het gezin mee moeten veranderen. En tussen de maatschappelijke veranderingen en de visie op het gezin bestaat een spanningsveld dat door de overheid niet voorbij mag worden gezien. Mevr. mr. A. H. S. M. Lückers-Bergmans wijst de deelnemers op allerlei praktische en juridische problemen, die zich voor doen bij het spreken over „onvolledig gezin”, zoals de geslachtsnaam van het kind, de voogdijde onderhouddverplichtingen en het familierecht. Mevr. H. T. Tegelaar-Boonacker wijst op het beschermend karakter van het burgerlijk huwelijk wanneer we dat onderschrijven als een zorgvuldig met rechten en plichten omschreven contract. 'evr. C. M. P. Cornelissen, wijzend op het sociale aspect van het thema stelt, dat we het antwoord op de vraag „wat wel en wat niet als gezin moet worden beschouwd” noch alleen aan politici, noch alleen aan juristen mogen overlaten. Want zo vroeg zij zich af: „Hoe denken we over de doopbelofte en onze verantwoordelijkheid Tenslotte belicht de heer J. v.d. Heijden, voorzitter van de Stichting welzijnsbevordering weduwen en weduwnaars de positie van de weduwnaars met kinderen.

Vrede en veiligheid

„Vrede en veiligheid”, is het thema van de CDA-studiedag die op 27 maart 1976 gehouden wordt. Uitgangspunt voor deze studiedag is het regeringsrapport „ontwapening en veiligheid”. De heer H. J. Neuman, één van de inleiders, geeft te kennen dat we niet moeten denken dat bij éénzijdige ontwapening de problemen zijn opgelost. Want bij éénzijdige ontwapening gaan de zwakken als eersten verloren en in de tweede plaats geeft de internationale situatie z.i. wel degelijk aanleiding ook militair op onze hoede te zijn. Mr. P. H. Kooijmans, staatssecretaris van

buitenlandse zaken, stelt dat de enige rechtvaardiging in het bezit van kernwapens daarin is gelegen dat door dreiging met algehele ondergang oorlog wordt voorkomen. De vraag of de NAVO moet verklaren nooit als eerste kernwapens te gebruiken gaf aanleiding tot heftige discussies. Prof. Jhr. mr. R.A.M. Alting van Gesau waarschuwt over het effect van deze verklaring geen grote illusies te koesteren.

Europa

„Europa”, is het thema van 5 studiedagen, die achtereenvolgend in Rotterdam op 18 september, in Tilburg op 9 oktober, in Amsterdam op 16 oktober, in Zwolle op 23 oktober en in Vello op 6 november gehouden worden. Als basis voor deze studiedagen dient een studiepakket, bestaande uit: 1. Een informatiebrochure over Europa. 2. Een discussienota met discussievragen.

3. De Europese mini-almanak.
4. Het CDA-rapport „Bouwstenen voor een Europees beleid”.
5. De brochure „Het Europees manifest”. Na een korte inleiding volgt discussie in kleine groepjes waarna rapportage vanuit de discussiegroepjes plaatsvindt, die gevolgd wordt door een forumdiscussie. De discussie wordt gevoerd aan de hand van 5 discussievragen:
  1. Het Europese eenheidsstreven kan uit verschillende motieven bestaan; nl.
    - angst voor verlies aan Europese macht
    - besef van verantwoordelijkheid voor het wereldgebeuren in en buiten EuropaWelke invloed zullen de motieven hebben op de Europese binnenlandse en op de Europese buitenlandse politiek?
  2. In moeilijke tijden is er een neiging om in het beleid het eigen belang voorop te stellen. Vindt u dat daar iets redelijks inzit?Zo ja, noem enkele voorbeelden.

- Welke zijn de nadelen die aan zo'n beleid verbonden zijn?
3. Een christen-democratische visie heeft in de regel ook consequenties die „in eigen vlees stijgen”. Met welke aspecten van een eerlijk christen-democratisch Europees beleid zou u het moeilijk kunnen krijgen?
  4. In Europa zijn er drie streven naar een anti-socialistisch (communistisch) volksfront. Wat vindt u van die gedachte? belangrijkste als het gaat om het richting geven aan de Europese politiek? Ziet u verschillen met andere politieke stromingen bij de keuze van prioriteiten?

Als algemene conclusie naar aanleiding van deze studiedagen over Europa mag worden gesteld dat de kennis over de Europese éénwording nog betrekkelijk gering is, doch dat de aanwezige interesse voldoende basis vormt om het komende seizoen met verheugde energie aandacht aan Europa te blijven besteden.

Publikaties

323	„Politiek? Kom nou! Les II” Maatschappijleer over liberalisme, socialisme en christen-democratie.	f 1,25
	Kortingsregeling bij grotere afname 2 t/m 4 ex. f 1,— 5 t/m 9 ex. f 0,85 10 t/m 24 ex. f 0,70 25 en meer ex. f 0,55	
317	„Spelregels voor Economie en Politiek” Een boekje van prof. dr. A. J. Vermaat over onze economische orde, versobering, ethiek en politiek vanuit een bijbelse belichting	f 3,50
318	„Welzijnsbeleid voor ouderen” (CDA-brochure)	f 5,90
319	„Van Woudschoten tot Hoogeveen” Een unieke documentatie over de grondslag-discussie in het CDA	f 5,95
320	CDA-visie op abortus	f 6,95
321	„Inflatie als politiek probleem” Het eerste politieke rapport over de inflatie, samengesteld door een CDA-werkgroep	f 4,25
324	„Gedeelde verantwoordelijkheid” Toespraken van H. A. de Boer en mr. W. Aantjes op de voorjaarspartijraad van 10-4-76	f 3,—
325	„Onder hamer en sikkel” Actuele informatie over Oost-Europa, geschreven door 6 deskundige auteurs w.o.: dr. J. A. Hebly, M. H. van Meyenfildt, e.a.	f 5,—
326	„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs” Commentaar van de wetenschappelijke instituten van het CDA op de Contouren nota	f 9,90
327	„Bouwstenen voor een Europees beleid” Politiek rapport van een CDA-commissie over Europese vraagstukken	f 6,50
322	„De fractie in actie V” Overzicht van standpunten van de ARP Tweede-Kamerfractie in de periode augustus 1975 t/m januari 1976	f 2,50
328	„Europees Manifest” Standpuntbepaling van de Europese Unie van Christen Democraten	f 2,—

ONDER HAMER EN SIKKEL

Actuele informatie over Oost-Europa

stichting kader- en vormingswerk ARP

329	„Politiek? Kom nou! Les 3 maatschappijleer”, gaat over „Samenwerken: een hele onderneming” Visies op het sociale vraagstuk en de rol van de onderneming van deze tijd worden in deze les belicht. Bij meerdere afname, zie regeling bij 323	f 1,25
330	„Een staatsman ter navolging” Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten/De Nederlander, Anti-Revolutionaire Staatskunde en het Christelijk Historische Tijdschrift die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 110e sterfdag van Groen van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te Den Haag opgenomen.	f 13,50
331	„Naar een nieuw élan” Toespraken van H. A. de Boer en mr. W. Aantjes op de extra partijraad van 25 september 1976	f 3,—
332	„De fractie in actie VI” periode februari t/m juni 1976	f 2,50
333	Midden en Kleinbedrijf Een CDA-rapport over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf.	f 5,25

Verkrijgbaar door storting van het verschuldigde bedrag op postgirorekening 89673 t.n.v. AR-Partijstichting m.m.v. brochurenummer, de titel en de gewenste aantallen.

AR- Verband

Vervolg
daartoe leveren? Ter voorbereiding van deze bijeenkomst waren discussiepunten gepubliceerd. Als inleiders traden op ing. S. Attema, plaatsvervangend hoofd afd. aanvullende werkgelegenheid van het ministerie van Sociale Zaken, en drs. G. van Veenen, burgemeester van (nu) Achtkarspelen en lid van de Raad voor de Gemeentefinanciën. Een forum waarin beide inleiders zitting hadden werd voorgezeten door mr. P. van Zanten. De Verbandsvoorzitter hield een jaarrede die getiteld was „Conflict en harmonie”. Daarin ging hij uitvoerig in op de „CDA-perikelen” en de functionering van progressieve meerderheidscolleges. Laatsgenoemde waren zijn inziens tot mislukken gedoemd. De redactie van De Magistratuur werd in het voorjaar uitgebreid met drs. G. A. de Boer, wethouder van financiën van Amersfoort, en P. van Gemeren, directeur van de woningbouwvereniging Patrimonium te Delfshaven (Rotterdam). Beiden zijn inmiddels, tezamen met de andere redactieleden, benoemd tot lid van de redactieraad van Bestuursforum. Met het beëindigen van de 42e jaargang kwam er een eind aan het bestaan van De Magistratuur. In het novembernummer legde de eind 1975 ingestelde werkgroep kleine kernen verantwoording af van het door

haar gevoerde beleid. De werkgroep (die bestond uit de heren C. W. Baris (CHU), J. H. Reinders (CHU), mr. F. J. M. Houben (KVP), drs. F. G. J. M. Beckers (KVP), mr. W. R. van der Sluis (ARP) en drs. W. van den Bos Czn. (ARP); laatsgenoemde fungeerde als werkgroepsvoorzitter) had tot taak te bestuderen welke de relatie is tussen de problematiek van de kleine kernen en de door de diverse overheden te voeren ruimtelijke-orderingspolitiek. Het resultaat van deze studie was een themanummer, waaraan 16 personen hun medewerking verleenden. Bij de samenstelling golden onder meer als leidraad: a) het ontwerp-program van het Christen-Democratisch Appèl, en b) Gemeenteraadsverkiezingen 1974, een CDA-handleiding bij het opstellen van een program. Publikatie vond tevens in Gemeentebeleid (gedeeltelijk) en Gemeente & Gewest plaats. De eindredactie van het themanummer berustte bij drs. F. G. J. M. Beckers en drs. W. van den Bos Czn. De in 1975 onder de Verbandsleden gehouden enquête heeft een groot aantal antwoorden opgeleverd. Begin 1976 waren deze antwoorden verwerkt. De belangrijkste conclusies zijn: a) de vergadering als vorm van met elkaar communiceren blijft waardering houden;

b) in groten getale wordt voor het CDA gekozen; daaraan wordt het verzoek gekoppeld dat de provinciale besturen aan het CDA meer aandacht schenken door middel van activiteiten; c) de samenwerking tussen de drie christen-democratische gemeente- en provinciebladen moet geïntensiveerd worden; d) er wordt een groot aantal onderwerpen genoemd waaraan de redactie van De Magistratuur aandacht zou moeten schenken of waaraan in vergaderingen van de provinciale verenigingen aandacht geschonken moet worden. Op grond van deze conclusies besloot het algemeen bestuur de provinciale besturen te verzoeken de resultaten van de enquête te bespreken en op grond van de daarin genoemde activiteiten nieuwe provinciale activiteiten te gaan ontwikkelen. De provinciale besturen werd verzocht aan het Verbandsbestuur mee te delen welke activiteiten zij op grond van de enquête menen te kunnen gaan ondernemen. Alle leden van het Verband kregen persoonlijk de enquêteresultaten toegestuurd. De medio 1976 door de redactie van De Magistratuur nieuw opgestelde maandplanning was grotendeels gebaseerd op de in de enquêteresultaten genoemde onderwerpen. Mede op grond van de enquête zijn de provinciale verenigingen Noord-Holland en Noord-Brabant/Limburg tot nieuw leven

gekomen. Binnen beide verenigingen zijn nieuwe besturen gevormd en wordt een groot aantal activiteiten gehouden. Deze activiteiten vloeien voort uit problemen die binnen de desbetreffende provincies op dit moment een belangrijke rol spelen. De Groningse vereniging boekte veel succes met het houden van tien streekvergaderingen, waar in totaal 387 bestuurders aanwezig waren.

Samenstelling besturen

Het dagelijks bestuur onderging in 1976 geen verandering. Het bestond uit de volgende personen: mr. W. R. van der Sluis (voorzitter), E. 'Baerends (penningmeester), E. J. Blokzijl, drs. W. van den Bos Czn. (secretaris), G. J. van Doornum, Joh. van Es en dr. S. Faber. Namens de aangesloten verenigingen hebben in het algemeen bestuur zitting: GRONINGEN: J. M. Zandbergen, Groene Zoom 22, Ten Boer en H. C. Kleemans, Stationsweg 15, Winsum Gr. FRIESLAND: drs. J. Mulder, Ooievaarstraat 29, Sneek en D. van der Til, Conradi Veenlandstraat 1, Damwoude (plaatsvervanger). DRENTHE: E. J. Blokzijl, Van Limburg Stirumstraat 97, Hoogeveen en ing. J. Hollenbeek Brouwer, Parkstraat 18, Assen (plaatsvervanger). OVERIJSSSEL: K. Bossenbroek, Westerkal 2, Genemuiden en D. J. Bril, Den Hulst 39, Nieuwleusen post Den Hulst (plaatsvervanger). GELDERLAND: G. J. van Doornum, Pelzerpark 64, Epe; mw. J. H. Duenk-te Kieft, Keupenstraat 13, Dinxperlo; H. A. van Willigen, Bernhardstraat 7, Haften

(plaatsvervanger); mw. M. H. Verwoerd-Mayer, Baron van der Heydenlaan 21, Wichmond post Vorden (plaatsvervanger). UTRECHT: mr. W. R. van der Sluis, Paltzerweg 12, Bilthoven; A. van der Stelt, Noord IJsseldijk 29, IJsselstein en S. de Haan, Donkereind 1, Vinkeveen (plaatsvervanger). NOORD-HOLLAND: voorlopig een van de volgende personen: mw. A. M. Debets-van der Leer, Hoogstraat 19, Purmerend; mr. S. T. Cnossen, Sportveldweg 44, Nieuw-Vennep en H. W. van den Brink, W. de Zwijgerstraat 5, Noord-Scharwoude. ZUID-HOLLAND: Joh. van Es, Stationsweg 9, Middelharnis; P. Binee, Burg. Martenssingel 29, Gouda; drs. T. Spaan, Veurselaan 98, Voorburg; H. A. Smith, Frans Halsstraat 59, Lisse (plaatsvervanger); L. van der Weide, Cornelie van Zantenstraat 276, Den Haag (plaatsvervanger) en mw. W. C. van Dinter-Vroegindewey, Van Beethovenlaan 397, Maassluis (plaatsvervanger). ZEELAND: E. Baerends, Kerkweg 2, Kerkwerve Zl. en K. Wouters, Bosweg 1, Zoutelande (plaatsvervanger). NOORD-BRABANT/LIMBURG: B. van Dueren den Hollander, Stadsdijk 53, Fijnart en P. Schriek, Krijtenberg 9, Oosterhout (plaatsvervanger). GROEN VAN PRINSTERER: mr. L. A. van Splunder, Willebrandt van Oldenburgstraat 9, Hardenberg; A. Bolhuis, Hellingweg 22, Soest; L. W. H. de Geus, Raadhuisstraat 18, Linschoter (plaatsvervanger); drs. G. van Veenen, burgemeester van Achtkarspelen, te Buitenpost (plaatsvervanger).

ALP

VAN DE P... TIJ

Bij het overlijden van Prof. dr. H. Dooyeweerd

Op 12 februari jl. overleed prof. dr. H. Dooyeweerd. Een man aan wie de anti-revolutionaire richting zeer veel te danken heeft. Velen van ons weten van zijn wijsgerig werk, maar vreemd genoeg zijn er maar enkelen van op de hoogte, dat Dooyeweerd zijn wijsgerige loopbaan begon als de eerste directeur van de Dr. Abraham Kuyperschool. Die start betekende voor Dooyeweerd dat van meet aan een relatie met het politieke denken gelegd werd. De sporen van zijn werk zijn in de Kuyperschool nog steeds zichtbaar. Flinker delen van de bibliotheek weerspiegelen zijn interessesfeer.

Karakter ARP

Veel belangrijker is dat zijn maatschappelijke en wijsgerige ideeën, zeer vruchtbaar zijn gebleken voor onze partij. Door zijn arbeid voor de partij en later aan de Vrije Universiteit heeft hij ervoor gezorgd dat het politieke karakter

van de ARP duidelijker en bij de tijds tot uitdrukking kwam. Bij de tijds is eigenlijk geen goede aanduiding. Dooyeweerd was zijn tijd vooruit. Zijn denken was bevrijdend voor hen die er echt mee kennis maakten. In vervolg op de aanzetten die de stichter van onze partij Dr. Abraham Kuyperschool had gegeven heeft Dooyeweerd op een originele en moedige wijze, steeds luisterend naar de Boodschap van de Bijbel, de politieke visie van onze partij fundamenteel en inhoud gegeven. De anti-revolutionaire politiek is daardoor veel herkenbaarder als een eigen benadering dan ze zonder deze bijdrage geweest zou zijn. Ook in de discussies met de katholieke politici is er van begripsverheldering sprake geweest ten aanzien van het „subsidiariteitsbeginsel” en de „soevereiniteit in eigen kring”. Bij mensen als Romme leidde dit tot een nadere aanpassing van zijn subsidiariteitsidee.

Winst christen-democratie

Dooyeweerd heeft ook voor de angelsaksische wereld veel betekend. Het zou voor de christen-democratie goed zijn als in de latijnse landen eveneens meer van zijn werk bekend zou raken. Dooyeweerd was niet gesteld op slaafse navolging. Daarom zag hij zelf te zeer in dat elk mensenwerk maar betrekkelijke waarde heeft. De christen-democratie zou er echter zeer mee gebaat zijn als de politiek-wijsgerige vondsten van Dooyeweerd zouden worden geïntegreerd in een waarlijk evangelisch geïnspireerd denken over politiek en staat. Daardoor zou vanuit het CDA werkelijk iets nieuws worden ingebracht in de internationale discussies binnen de christen-democratie. Moge ons daartoe niet de moed en het inzicht ontbreken.

A. M. Oostlander

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 28 februari a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. I, door de ARP op zaterdag 5 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. II en door de KVP eveneens op zaterdag 5 maart a.s. van 18.50-19.00 uur op Hilv. I.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

In dit boekje, dat uitgegeven is door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, stelt de auteur, voormalig financieel-economisch specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek”.

UIT HET KUIJPERHUIS

Partijbureau „Plat”

Een staking van de medewerkers op het partijbureau. Stelt u zich dat eens voor. Geen beter voorbeeld van een politieke „staking”. In de taal van sommige kringen: het partijbureau „plat”, danwel: de „beuk” in een partijbureau. Het lijkt soms wel dat ook het taalgebruik steeds platter wordt, naarmate steeds meer bedrijven plat gaan. Wat zou het meelevende AR-lid nu merken van een staking op het partijbureau? Hij zou, om te beginnen, dit blad moeten missen. Dat wordt immers door de redactie-secretaris in Den Haag, persklaar gemaakt. Is onze AR-man of vrouw b.v. ook penningmeester van een kiesvereniging, dan zal men b.v. merken dat er geen saldi meer uitgekeerd worden. Wil hetzelfde lid dan nog wat propaganda- en actiemateriaal, vanwege de één of andere steuncampagne in zijn dorp, dan vangt hij of zij al weer bot. Wellicht zal men zelfs aan de dominee of dokter zijn politieke gram kwijt moeten, nu men op de Kuiperstraat geen gehoor meer vindt.

Want er wordt gebeld naar Den Haag! Een werkonderbreking is voor de medewerkers in de Kuiperstraat dan ook geen nieuw verschijnsel. Tientallen malen per dag is er sprake van een werkonderbreking. De journalist die wil weten waar het CDA zijn geld vandaan haalt. Een partijlid die het bureau op de hoogte wil houden van de jongste ontwikkelingen in Benthuisen. Een oud-minister president die zo attent is op de verjaardag van een ere-lid te wijzen. Een oude man „die al vijftig jaar lid is”, maar meent dat de AR het spoor nu toch geheel bijster geraakt is. Een Veluwnaar die wijst op de RPF... Zit ons genoemde AR-lid in het partij- of dagelijks bestuur, dan zal hij ras merken dat hij geen stukken meer krijgt. En daardoor het contact met Den Haag snel verliest. Die altijd verwenste „stukkenstroom” wordt opeens met heel andere ogen bekeken. En 's avonds niet meer op pad voor de partij. Kortom, een bron van ellende. Bevrijde tijd, om met Okke Jager te spreken? Menigeen van de kleine luyden, zal er anders over denken. En nu de „oplossing” van het conflict. U raadt het al. Een commissie van goede diensten, met tenminste de vice-president van de Raad van State, dr. Ruppert erin. En natuurlijk ook prof. Aibeda en prof. Goudzwaard als nationaal erkende „brandblussers”. Met minder zal „men” op het partijbureau geen genoegen nemen. Het partijbureau plat... een aardige bezigheid om over te filosoferen. Nu de werkelijkheid. Een team van ca. 20 mensen werkt er in goed overleg en samenwerking. Wat er allemaal mis zou kunnen gaan, indien ze toch zouden besluiten om het werk neer te leggen, leest u in het ingevoegde jaarverslag „de ARP in 1976”.

AR-partijdig.

Zaterdag 26 februari 1977

HERPEN: Mr H. J. B. Aarts om 20.00 uur in Jeugdhuis „De Kuilj” voor de Stichting Jeugdbelangen.

TILBURG: Mr F. Andriessen om 15.00 uur in de Koninklijke Harmoniezaal voor het NKV en KWJ.

Maandag 28 februari 1977

UTRECHT: Drs B. Beumer om 20.00 uur in de zaal van Christelijke Sociale Belangen voor het ARJOS.

OSS: Drs G. van Leijenhof voor het CDA-Oss.

IJSSELSTEIN: F. G. van der Gun om 20.00 uur in Jeugdhuis „Het Centrum Kloosterstraat” voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP.

ST. MICHIELSGESTEL: Mevrouw G. H. P. Cornelissen en Mr J. N. Scholten om 20.00 uur in „De Huif”.

MIDDELBURG: Drs. M. Beinema om 20.00 uur in de Getuigeniskerk voor het ARJOS-Zeeland.

DE MEERN: T. Tolman voor de Agrarische Jongeren in de provincie Utrecht.

SCHALKHAAR: W. J. E. Crommelin (politieke scholingscursus).

BERKEL/ENSCHOT: L. A. M. de Bekker voor het N.C.B.

PUTTEN: Drs R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in CNV-Vakantieoord „De Kleine B” voor het CDA-Putten (openbare vergadering).

DELFT: P. J. J. Mertens om 20.00 uur in „De Korenbeurs” voor het CDA-Delft.

VAASSEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardemiers voor de NKV-vrouwen.

HEEMSTED: Drs. D. F. van der Mei in de Burgerschaapsaal van het raadhuis te Heemstede (politieke scholingscursus).

NOORD-HOLLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden.

Dinsdag 1 maart 1977

DE BILT: Mr. F. Andriessen voor het CDA-De Bilt om 20.00 uur.

ALMELO: A. F. M. ter Bekke (politieke scholingscursus).

HEERHUGOWAARD: Th. M. Hazekamp om 20.30 uur in de Exoduskkerk voor het CDA-Heerhugowaard.

HAASBERGEN: Drs. M. J. van Rooijen voor het CDA-Haaksbergen in Hotel Ensink, Spoorstraat 48 om 20.00 uur.

DEN HAAG: Mr W. Scholten om 20.00 uur voor het CDA-Den Haag, afdeling Benoordenhout/Archipel.

Ontmoetingen met CDA-politici

ALMELO: A. F. M. ter Bekke (politieke scholingscursus).

ALMELO: L. F. Heukels (oprichtingsvergadering CDA-jongeren).

Woensdag 2 maart 1977

UTRECHT: P. H. van Zeil om 20.00 uur voor de ABTB provincie Utrecht.

ROTTERDAM: Drs. A. G. W. Schapen (politieke scholingscursus).

WADDINXVEEN: Mevrouw J. G. Kraayeveld (politieke scholingscursus).

ROTTERDAM: Drs H. Eversdijk voor het Rotterdams Studenten Dispuut.

IJMUIDEN: Mr G. van Muiden (politieke scholingscursus).

WEERT: Mevrouw M. Nagel (politieke scholingscursus).

Donderdag 3 maart 1977

VALKENBURG Z.H.: Drs M. J. van Rooijen voor het CDA-Valkenburg.

BERGEN N.H.: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).

★ ZELHEM: S. C. Weijers voor het CDA-Zelhem.

TIEL: Mevrouw M. Nagel voor de CDA-Vrouwen.

MAARSSSEN/TIENHOVEN: Drs G. van Leijenhof om 20.00 uur in „De Ark” te Maarssenbroek.

GROESSE: Mevrouw M. Nagel voor de NCB.

BENNEKOM: T. Tolman om 20.00 uur in „De Brink” voor het CDA-Ede.

DEDEMSVAART: Mevrouw E. Borm-Luycks (politieke scholingscursus).

Vrijdag 4 maart 1977

BOXTEL: Mr F. Andriessen om 16.30 uur voor de Brabants-Zeeuwse Werkgeversverenigingen.

★ EINDHOVEN: Drs. M. J. J. van Amelsvoort.

SCHAGEN: Drs M. J. van Rooijen om 09.00 uur voor de Rijksscholengemeenschap.

VEENDAM: F. Borgman voor het ARJOS. GOES: Mr. P. H. Kooijmans om 10.00 uur in de „Prins van Oranje”.

Maandag 7 maart 1977

SNEEK: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in zaal „van der Wal” voor de ABTB Krite Friesland.

BAARDERADEEL: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in zaal „Oosterwierum” voor het CDA-Baarderaadeel.

RENSWOUDE: Drs. G. van Leijenhof in zaal „Rehoboth” om 20.00 uur voor het CDA-Renswoude.

SAS VAN GENT: Th. M. Hazekamp.

OMMEN: Mevrouw W. E. Borm-Luycks (politieke scholingscursus).

OSS: Mev G. M. P. Cornelissen voor de samenwerkende vrouwenverenigingen.

WOERDEN: Mr F. Andriessen om 14.00 uur in de aula van de St. Jozefmavo.

LEIDEN: Dr A. D. W. Tiaan (politieke scholingscursus).

ZWOLLE: Mr G. van Muiden voor de samenwerkende vrouwenverenigingen.

DRACHTEN: T. J. Bouwes (politieke scholingscursus).

HENGLO: H. G. J. van Roekel (politieke scholingscursus).

ENSCHDEDE: Mr W. Aantjes om 20.00 uur in „De Agora in de Vrijhof” voor de Technische Hogeschool Twente.

KAMPEN: W. A. Mateman (politieke scholingscursus).

NIEUWLEUSEN: E. Wiersema (politieke scholingscursus).

NAGELE: Drs B. Beumer (politieke scholingscursus).

FRANEKER: Dr S. Faber voor het CDA-Franeker.

HALSTEREN: P. A. M. Cornelissen.

DEN HAM: Mr J. Buikema over de plaats van het CDA in de Nederlandse politiek.

Dinsdag 8 maart 1977

ROTTERDAM: Drs H. Eversdijk in Hotel Engels voor de Kamerkring Rotterdam.

BODEGRAVEN: Prof. Dr P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in 't Anker voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP over de opstelling van het CDA in het huidige politieke krachtenveld.

★ KRIMPEN A/D IJSSEL: Drs R. F. M. Lubbers voor het CDA-Krimpen a/d IJssel.

HEUSDEN: Mr F. Andriessen om 20.00 uur voor het CDA-Heusden i.o.

Woensdag 9 maart

IJMUIDEN: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).

★ LEERSUM: Mr F. Andriessen.

LEIDEN: J. de Vries (politieke scholingscursus).

★ DIEMEN: H. A. de Boer voor het CDA-Diemen.

Donderdag 10 maart 1977

PANNERDEN: Mevrouw M. Nagel voor het Katholieke Vrouwen Gilde.

★ MOLENAARSGRAAF/BRANDWIJK: Dr A. Veerman.

★ DELFT: Drs M. W. J. M. Peijenburg voor de wiskundige studievereniging „Christiaan Huygens”.

IJSSELMUIDEN: Propaganda- en informatieavond CDA in grote zaal Geref.kerk.

HELDEN: L. A. M. de Bekker voor de LTB.

LOENEN/Veluwe: Drs W. K. N. Schmelzer voor het CDA-Loenen.

ALKMAAR: A. J. Hermes om 14.45 uur voor de HTS in Alkmaar.

OEGSTGEEST: Prof. dr. B. Goudzwaard voor het CDA-Oegstgeest.

ERMELO: Drs G. van Leijenhof voor het Chr. Onderwijs.

Vrijdag 11 maart.

ZEGVELD: B. Roolink om 20.00 uur in „Milandhof” voor de samenwerkende partijen CH en AR.

RIJSBERGEN: L. A. M. de Bekker voor het NCB.

LEEUWARDEN: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in het Schoolgebouw van de Rijksscholengemeenschap voor de schoolvereniging Eloquentia.

★ SCHIEBROEK: Mevrouw M. A. M. F. Gardeniers voor het CDA-verband Hillegersberg/Schiebroek i.o.

Zaterdag 12 maart 1977

UTRECHT: Prof. Dr B. Goudzwaard om 10.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.

★ De complete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité, Postbus 7576, Den Haag.

DORDRECHT

en omstreken

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk***v.h. GEBR. HARKEMA**

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIKASAGENT**Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.**WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.34.46*U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer-
en watersportartikelen**In ons atelier worden alle voorkomende werkzaam-
heden op het gebied van tenten, caravans, luifels,
bootzeilen etc. gedaan.***Uw adres voor**TAPIJTEN - GORDIJNSTOFFEN - DEKENS - TA-
FELKLEDEN - STOELN OVERTREKKEN ENZ.**Woninginrichting M. VAN SCHAİK**

VOORSTRAAT 41 - VLAARDINGEN - TEL. 4530

FRIESLAND*Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting*

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

GELDERLAND**CONVECTOREN**VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
ZOWEL VOOR WOONKAMERS
ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
ETC.**FIRMA
T. VIETS**

Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER”

HOOFDSTRAAT 94 - 96 - VEENENDAAL

*Zeer voordelige aanbieding in
terlenka vallen en gordijnen*

SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen

*in roerende**en onroerende goederen**verzekeringen en hypotheeken*

TELEFOON 05983-360

OVERIJSSSEL50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING**J. Voerman & Zonen**

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

H. STRUIK & ZON N.V.*Fabriek van dekkleden
en tenten*IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS-
EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE
LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.**DEVENTER**

Telefoon 05700-1.39.70

Diepenveenseweg 8

ROTTERDAM**C. de Mooy & Zoon***Im- en export bloemenhandel*Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon
01891-5033**W. J. SPOORMAKER B.V.**

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

UTRECHT**UW INTERIEUR**SMAAKVOL EN GEZELLIG
INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR**Fa. W. van Tellingen**SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86**ZEELAND****Bouwmaterialen**TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN EN BUITENWERK**Keukens**TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN**A. DE JAGER - TOLHOEK B.V.**
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG**AANNEMINGSBEDRIJF
„SCHOUWEN-DUIVELAND”
N.V.**Schiithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN**als het op
smaak aankomt...****uw beste keus!****GETRON B.V.**

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.**bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen****Fraai geïllustreerde uitgave!****Historie AR-Partij in woord en beeld**De Stichting Kader- en
Vormingswerk ARP publiceerde
onder de titel „Een kleine eeuw
kleine luyden” een fraaie uitgave
over de geschiedenis van de
ARP. Dit met vele tientallen, vaak
historisch bijzonder waardevolle
foto's verlichtte boek, dat ruim
130 pagina's telt, bevat artikelen
van dr. D. Th. Kulper, dr. G.
Puchinger, H. Algra, mr. A. B.
Roosjen en drs. A. J. van Dijk.Daarnaast waardevolle bijlagen
die een overzicht geven van
AR-minister-presidenten,
bewindslieden, ereleden,
partijvoorzitters,
fractievoorzitters en tenslotte
een zeteloverzicht.U kunt dit boek bestellen door
een bedrag van f 5,- over te
maken op gironummer 89.67.3
t.n.v. ARP-Stichting, Den Haag.